

Bu sayımızda

**Tələbələrin köçürülməsi ilə
bağlı sənəd qəbulunun
nəticələri açıqlanıb**

→səh.4

**Pedaqoji Forumun
V dinləməsi keçirilib**

→səh.4

**Müəllimlərin izləməli
olduğu filmlər**

→səh.5

**Şagirdlərin yaradıcı
təfəkkürünün, tədqiqatçılıq
qabiliyyətinin inkişafı**

→səh.6

Təhsildə kəmiyyət və keyfiyyət fərqi

Ali təhsil müəssisələrinə qəbulun göstəricilərində dayanıqlı artım dinamikası müşahidə olunur

“Təhsildə keyfiyyət ili” bir çox istiqamətlərdə müsbət nəticələrə müşahidə olundu. Builki tələbə qəbulunun təhlili əvvəlki illərlə müqayisədə həm kəmiyyət, həm də keyfiyyət göstəricilərində ciddi fərq olduğunu göstərdi. Son beş il ərzində dəyişən rəqəmlər mənzərəni daha geniş planda görməyə imkan yaradır.

Məsələn, son 5 tədris ilində ali təhsil müəssisələrinə qəbul imtahanlarında iştirak edərək müsabiqə şərtlərini ödəyən abituriyentlərin sayında da, I-IV ixtisas qrupları üzrə müsabiqədə iştirak etmək hüququ qazanan abituriyentlərin imtahan ballarında da xeyli artım müşahidə olunub. Bu say indiyədək rekord göstəricidir - 40806 tələbə. Son 5 tədris ilində tələbə qəbulunun proqnoz yerləri 20,8 faiz, faktiki qəbul olunan tələbələrin sayı isə 21,2 faiz artıb.

Təhsildə keyfiyyət fərqi

Ötən il imtahanlarda 200 baldan artıq nəticə göstərərək müsabiqə şərtlərini ödəyən və tələbə statusu qazanmaq hüququ olan abituriyentlərin sayı bu il 6,7 faiz dəyişib. Yəni, 2017-ci ildə 35790 nəfər olduğu halda, bu il 38201 nəfər təşkil edib.

→Ardı səh.2

Bizim kimi ola bilməyən “Z-nəsil”

“Rəqəmsal uşaqlar” oxumurlar, baxırlar

Övladının təhsilinə ümidlə baxan valideynlərlə yanaşı, uşağının dərəcə hazırlanmadığından, kitab “üzü” açmadığından, saatlarla kompüterin qarşısında “itib-batdı”ğından şikayətlənən analar günümüzün reallığıdır. Ölimizdə statistika olmasa da, hər halda ikincilər birincilərdən çoxdur. Əslində, bu, həmişə belə olub. Ancaq müasir texnologiyalar, internet, şəbəkə oyunları, rəqəmsal gerçəklik fonunda müasir uşaqların dərindən yayınmaları daha qabarıq gözə dəyir. Belə olan halda yeni nəslin valideyni nə etsin? Övladını kompüterdən necə ayırsın? Onu kitabə, dərəcə

meyl salmağa necə məcbur etsin?

Ötən əsrin ikinci yarısında gündəmə “baby boomer” deyilən bir ifadə gəldi. Amerikalılar tərəfindən yayılmışdı. 1940-50-ci illərdə doğulmuş nəsə deyildir. Hazırda bu nəsilə sağ qalanlar 70-80 yaşdadırlar. İkinci Dünya müharibəsi və onun fəsadları şəraitində dünyaya gəlmiş və tərbiyə olunmuşdular. Təbii ki, həyata baxışlarında müharibə amili rol oynamaya bilməzdi. Texnologiyadan uzaq bir dövrdə yetişən bu nəsil hər şeyi özü etməyə alışmışdı, çalışqan, qayğıkeş idi. Özləri, ailələri ilə yanaşı, valideynlərinə də baxırdılar. Valideyn-

lərin çoxu buna ehtiyac da duyurdu: dünya müharibədən qurtulmuşdu.

1960-70-ci illərdə dünyaya gələnlərə “X-nəsil” deyilir. Hazırda 50-60 yaşları var. Olduqca intizamlıdırlar, işlərində səbrlidirlər, karyera iyerarxiyasına inanırlar, işləməyi sevirlər, adətən bir iş yerləri olub. Əksər texnoloji ixtiralar - paltaryuyan və tozsoran maşınlarından tutmuş mobil telefonlar və kompüterlərə qədər hər yeniliklə tanışdırlar. Ancaq bu texnoloji ixtiralarla övladları rəqəmsal dünyaya bilmirlər. Onlardan geri qalırlar.

80-90-cı illərdə doğulanlara “Y-nəsil” deyilir. Siyasi tarixi keçid dövrünün yetimləridirlər. Fərdi əzadlıq aşıqıdırlar, ailələrini şübhəsiz ki, sevir-

lər. Ancaq müstəqillikdən xoşları gəlir. Gözəl yaşamaq üçün çalışırlar. Bu səbəbdən idarə edən olmaq, şəxsi işləri və bizneslərini üçün “dərindən-qabıqdan” çıxırlar, tez-tez iş dəyişirlər, çünki on yaxşısının axtarışındadırlar. Sosial medianın açdığı imkanlardan maksimum istifadə edirlər. Əslində, ən rəngarəng nəsilədirlər. Zamandan bacarıqla istifadə edirlər, eyni gündə həm işləyə bilirlər, həm də oylana.

2000-ci ildən sonra doğulanlara isə “Z-nəsil” deyilir. Bu gün ən böyüyünün 18 yaşı var. İnternet erasında doğulub boya-başa çatırlar. Bu səbəbdən öncəki nəslin sevdiyi oyuncaqlar onlar üçün primitivdir.

→Ardı səh.4

Təhsil Nazirliyi diplomların tanınması sahəsində heç bir şirkətlə əməkdaşlıq etmir

Son dövrdə xarici dövlətlərin ali təhsil sahəsində ixtisaslarının tanınması və ekvivalentliyinin müəyyən edilməsi (nostrifikasiyası) üzrə aparılan islahatların davamı olaraq, nazirliyin Akkreditasiya və Nostrifikasiya İdarəsinin rəsmi internet sahifəsi (www.ani.edu.gov.az) yenilənib. Həmçinin müəssisələrə qaydaları ilə bağlı bütün zəruri məlumatlar sahifədə əksini tapıb, “Mütəmadi verilən suallar” bölməsi yaradılıb və nostrifikasiya prosedurlarına dair vətəndaşların maraqlandıran bir çox suallar cavabları ilə birlikdə əlavə olunub.

Vətəndaşların diqqətinə çatdırmaq istəyirik ki, Təhsil Nazirliyi tərəfindən Azərbaycan Respublikası ərazisində tanınan xarici ali təhsil müəssisələri ilə bağlı hər hansı sığah müəyyənləşdirilməyib. Eyni zamanda Təhsil Nazirliyi diplomların tanınması sahəsində heç bir şirkətlə əməkdaşlıq etmir və bu şirkətlərin fəaliyyətinə görə məsuliyyət daşıdır.

Onu da bildiririk ki, iddiaçılara hər hansı şirkət və ya şəxs tərəfindən verilən vəd nostrifikasiya prosedurları çərçivəsində heç bir rol oynamır. Belə şirkətlərin vasitəçiliyi ilə Təhsil Nazirliyinə təqdim edilən sənədlər seçim zamanı xüsusi üstünlüyə malik olmur.

Vətəndaşlardan bu cür hallarla qarşılaşdıqları halda Təhsil Nazirliyinin Telefon Məlumat Mərkəzinə (“Qaynar xətt” xidməti: 146 - 1) və ya info@ani.edu.gov.az elektron poçt ünvanına məlumat vermələri xahiş olunur.

Ötən ay Təhsil Nazirliyinə 12408 müraciət daxil olub

Təhsil Nazirliyinin Telefon Məlumat Mərkəzinə (“Qaynar xətt” xidməti, telefon: 146) daxil olan zənglərlə və Vətəndaşların Qəbulu Mərkəzində 2018-ci ilin avqust ayında vətəndaşlara göstərilən xidmətlərlə bağlı statistika açıqlanıb.

Qeyd olunan müddət ərzində həmin mərkəzlərdə ümumilikdə 12 408 müraciət daxil olub. Statistika əsasən, Telefon Məlumat Mərkəzində 7087 zəng qəbul edilib.

Vətəndaşların Qəbulu Mərkəzində isə bu dövrdə 5 321 vətəndaşa xidmət göstərilib. Telefon Məlumat Mərkəzinə və Vətəndaşların Qəbulu Mərkəzinə daxil olmuş müraciətlərin (əsasən sorğu xarakterli olub) əksəriyyəti dərhal cavablandırılıb və operativ həll olunub. Vətəndaşların Qəbulu Mərkəzində 1300 sənəd (878 ərizə, 405 məktub, 17 digər sənəd) qəbul olunub və qeydiyyatla alınıb.

Daxil olan müraciətlər daha çox müəllimlərin işə qəbulu və yerdəyişməsi, uşaqların ümumtəhsil məktəblərinin 1-ci siniflərinə qəbulu, ilk peşə-ixtisas təhsili müəssisələrinə qəbul, ali təhsil sənədinin (diplomların) tanınması (nostrifikasiya), tələbələrin yerli ali və orta ixtisas təhsili müəssisələrinə köçürülməsi ilə bağlı məsələləri əhatə edib.

Qeyd edək ki, Telefon Məlumat Mərkəzinə ötən ay ərzində ən çox həftənin cümə (1739 müraciət) və çərşənbə (1595 zəng) günləri, əsasən, saat 10:00-dan 13:00-dək və 14:00-dan 17:00-dək müraciət olunub. Vətəndaşların Qəbulu Mərkəzinə isə ən çox həftənin bazar ertəsi (1300 müraciət) və cümə (1270 müraciət) günləri, əsasən, saat 10:00-dan 13:00-dək və 14:00-dan 15:00-dək müraciət edilmişdir.

Səh.8

Gənclər üçün yeni imkanlar

Müasir dövrdə təhsilin ölkələrin sürətli inkişafının əsas faktorlarından biri olması günün reallığıdır. Məhz bu reallığı nəzərə alaraq ölkəmizdə gənc nəslin peşəkər mütəxəssis kimi yetişməsinə təmin edən müxtəlif layihələr həyata keçirilir. Bu sahədə əldə olunmuş uğurlara rəvac verən əsas amil isə bu sənətin dövlət tərəfindən diqqətlə əhatə olunmasıdır. Elə bu günlərdə Prezident İlham Əliyevin müvafiq fərmanı ilə “Azərbaycan Respublikasının Gənclər Fondunun vəsaitindən istifadə, o cümlədən Fondun vəsaiti hesabına güzəştli kreditlərin verilməsi Qaydası”nın təsdiqlənməsi də bu sahədə uzunmüddətli fəaliyyət perspektivlərdən xəbər verir.

Gənclər siyasəti sahəsində yeni təşəbbüs

Ölkə rəhbərliyi Gənclər Fondu vasitəsilə gənclər üçün bir sıra yeni imkanlar da yaradır. Bunlardan biri də xüsusi sosial müdafiəyə ehtiyacı olan və təhsil alan tələbələrimizin təhsil xərclərinin maliyyələşdirilməsi məsələsidir. Burada həmin kateqoriyaya daxil olan gənclərimizin həm illik təhsil haqqının ölkəmizdə maliyyələşməsi, eyni zamanda, yaşayış xərçinin ödənilməsi, o cümlədən yataqxana, kirayə, nəqliyyat və qidalanma xərclərinin Fond tərəfindən ödənilməsi nəzərdə tutulur.

Fərmanla Azərbaycan Gənclər Fondu tərəfindən gənclərin xarici ölkələrin ali təhsil müəssisələrində təhsilinin və beynəlxalq təşkilatlarda təcrübə proqramlarında iştirakının maliyyələşdirilməsi qaydaları açıqlanıb. Fərmanla qeyd olunur ki, Fondun vəsaiti qrant müsabiqələri əsasında gənclər siyasəti sahəsində proqram və layihələrin, sosial müdafiəyə xüsusi ehtiyacı olan gənclərin təhsil aldıkları müddətdə təhsil xərclərinin, gənclərin xarici ölkələrin nüfuzlu ali təhsil müəssisələrində təhsilinin və beynəlxalq təşkilatlarda təcrübə proqramlarında iştirakının, əmək bazarına daxil olmaqda çətinlik çəkən gənclərin əməkdaşlarının 12 (on iki) aydan çox olmayan müddətdə qismən maliyyələşdirilməsinə və innovativ (startap) layihələrin maliyyələşdirilməsi üçün güzəştli kreditlərin ayrılmasına, habelə Fondun Nizamnaməsində nəzərdə tutulmuş digər istiqamətlərə yönəldilir. Fondun xüsusi məşğulluq proqramı isə gənclərin iş-

lə təmin olunma problemlərinin həllində onlara böyük dəstək olacaqdır.

Gənclərin xaricdə təhsili də diqqətdədir

Mühüm istiqamətlərdən biri xaricdə təhsillə bağlıdır. Gənclər Fondu ölkənin ehtiyaclarını nəzərə almaqla, müvafiq ixtisas dərəcələri üzrə gənclərimizin xaricdə nüfuzlu ali təhsil müəssisələrində təhsil haqqını maliyyələşdirəcək. Qaydalara əsasən, gənclərin xarici ölkələrin nüfuzlu ali təhsil müəssisələrində təhsili, eləcə də beynəlxalq təşkilatlarda təcrübə proqramlarında iştirakı üçün maliyyə vəsaitinin ayrılmasını Fond müvafiq tələblər nəzərə alınmaqla həyata keçirir.

→Ardı səh.3

Tədqiqat və innovasiyalar nüfuz göstəricisi kimi

Avrasiya ali məktəblərinin reytingi təqdim olunub

Səh.8

Gənclər üçün yeni imkanlar

Gənclər Fondu xaricdə təhsili maliyyələşdirəcək

← Əvvəli səh.1

Oruc MUSTAFAYEV

Fond ölkənin ixtisas və təhsil proqramları üzrə ehtiyaclarına uyğun olaraq, müvafiq təhsil ili üçün aktual elan edilmiş ixtisasların, elmi dərəcələrin və xarici ali təhsil müəssisələrinin, habelə təcrübə keçmək üçün beynəlxalq təşkilatların siyahısını hazırlayır və özünün rəsmi internet saytında yerləşdirir. Bundan əlavə, Fond yalnız bu Qaydanın 9.1.1-ci yarımbəndində nəzərdə tutulan siyahıda olan ixtisasları, elmi dərəcə və ali təhsil müəssisələrini seçmiş gənclərin təhsil prosesini, habelə təcrübə keçmək üçün həmin siyahıda olan beynəlxalq təşkilatları seçmiş gənclərin təcrübə proqramlarında iştirakını, eləcə də xarici ölkələrin nüfuzlu ali təhsil müəssisələrində təhsil almaq üçün seçilmiş namizədlərin təhsili müddətində təhsil haqqını, onlara ödəniləcək təqaüdü, viza, tibbi sığorta və il ərzində bir dəfə hava nəqliyyatı xərclərini maliyyələşdirir.

Xarici ölkələrin nüfuzlu ali təhsil müəssisələrində təhsil almaq üçün seçilmiş namizədlərin təhsil haqqı Fond tərəfindən illik əsaslarla birbaşa xarici ali təhsil müəssisəsinə ödənilir. Növbəti tədris ili üçün ödəniş xarici ölkələrin nüfuzlu ali təhsil müəssisələrində təhsil almaq üçün seçilmiş namizədin cari tədris ilini müvafiqiyatla başa vurmağı barədə təsdiqləyici sənədlər təqdim edildikdən sonra həyata keçirilir. Bundan başqa, Qaydalara əsasən Fond beynəlxalq təşkilatlarda təcrübə keçmək üçün seçilmiş namizədə

ödəniləcək təqaüdü (bir il müddətində), habelə onun viza, tibbi sığorta və il ərzində bir dəfə hava nəqliyyatı xərclərini maliyyələşdirir.

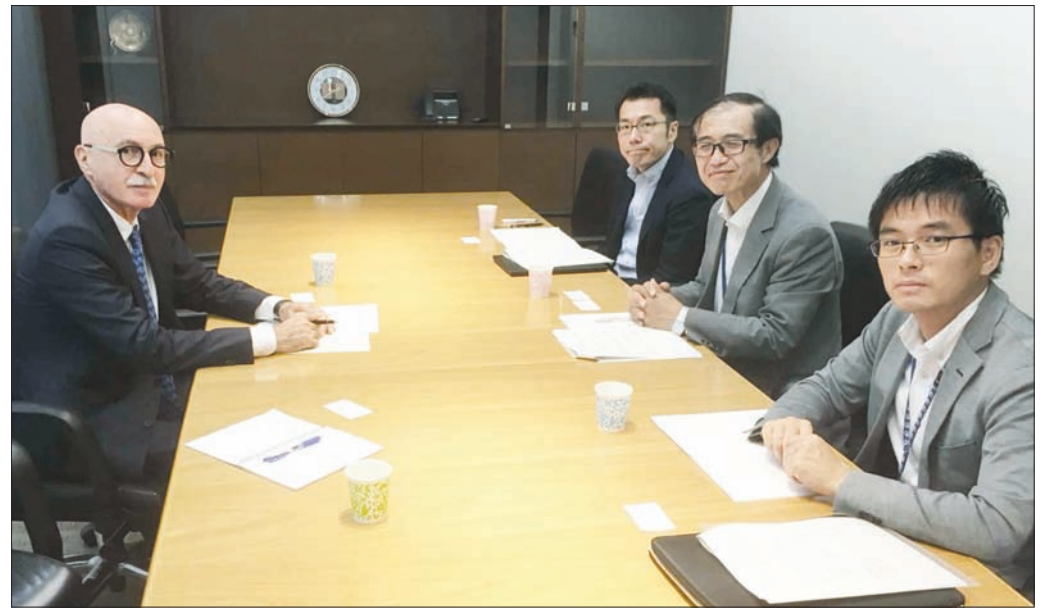
Fərmanda qeyd olunur ki, Fond xarici ölkələrin nüfuzlu ali təhsil müəssisələrində təhsil almaq və ya beynəlxalq təşkilatlarda təcrübə keçmək üçün seçilmiş namizədin təqaüdü müvəkil bank vasitəsilə, Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin müəyyən etdiyi "Gənclərin xarici ölkələrdə təhsili üzrə aylıq xərc normalarının cədvəli"yə uyğun aylıq və ya rüblük olaraq, təhsil alan və ya təcrübə keçən şəxsin bank hesabına köçürür. Beynəlxalq təşkilatlarda təcrübə keçmək üçün hər bir namizədə təqvim ili ərzində yalnız bir dəfə maliyyə vəsaiti ayrılır.

Fondun xarici ölkələrin nüfuzlu ali təhsil müəssisələrində təhsil almaq, eləcə də beynəlxalq təşkilatlarda təcrübə proqramlarında iştirak etmək üçün müraciət edən gənclərin seçiminə Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyinin və digər aidiyyəti qurumların nümayəndələrini dəvət etmək hüququ var. Xarici ölkələrin nüfuzlu ali təhsil müəssisələrində təhsil almaq, eləcə də beynəlxalq təşkilatlarda təcrübə proqramlarında iştirak etmək üçün müraciət edilməsi və müraciətlərə baxılma, habelə təhsil olunacaq sənədlərin dairəsi Şuramın təsdiq etdiyi qayda ilə tənzimlənir.

Fondun maliyyələşdirdiyi digər istiqamətlərdən biri istedadlı və fəal gənclərin mükafatlandırılması üçün vəsaitin ayrılması, gənclərin innovativ layihələrinin maliyyələşdirilməsidir.

Təhsil nazirinin müavini Yaponiyaya səfər edib

Səfər çərçivəsində Firudin Qurbanov bir sıra görüşlər keçirib

Agentliyinin, Şərqi və Orta Asiya, Qafqaz Departamentinin Baş direktoru Koji Fujiya ilə görüş keçirib. Görüşdə Firudin Qurbanov peşə təhsili sahəsində aparılan islahatlar, əldə olunan yeniliklər barədə məlumat verib. Azərbaycanla

bağlı əlaqələrdən danışan Koji Fujiya iqtisadi və sosial proqramlara, eləcə də insan resurslarının inkişafı, peşə təhsili istiqamətində layihələrin həyata keçirilməsində maraqlı olduğunu diqqətə çatdırıb.

Yaponiyanın Tsukuba şəhərində məktəblilərin 30-cu Beynəlxalq İnformatika Olimpiadası (IOI) çərçivəsində bu ölkədə səfərdə olan təhsil nazirinin müavini Firudin Qurbanov bir sıra görüşlər keçirib.

Səfər çərçivəsində təhsil nazirinin müavini Firudin Qurbanov Tokio şəhərində Yaponiyanın Təhsil, Mədəniyyət, İdman, Elm və Texnologiya nazirinin müavini Şinjiro Komatsu ilə görüşüb. Görüşdə Firudin Qurbanov Azərbaycanda təhsil sahəsində həyata keçirilən islahatlar və əldə olunan nailiyyətlər barədə məlumat verib.

Yaponiyalı nazir müavini Yaponiya ilə Azərbaycanın Təhsil nazirlikləri arasında əlaqələrin gücləndirilməsində maraqlı olduğunu bildirib. Görüşdə hər iki ölkənin ali təhsil müəssisələri arasında akademik mübadilə ilə yanaşı, birgə elmi tədqiqatların aparılması, müəllimlər üçün təlimlərin keçirilməsi təklif olunub. Eyni zamanda azərbaycanlı tələbələrin Yaponiyada təhsil almaları üçün imkanların genişləndirilməsi istiqamətində müzakirə aparılıb. Yaponiyalı nazir müavini peşə təhsili ilə bağlı bir sıra layihələrin keçirilməsində maraqlı olduqlarını vurğulayıb. 2019-cu ildə 31-ci Beynəlxalq İnformatika Olimpiadasına ev sahibliyi edəcək ölkəmizə uğurlar arzulayıb.

Səfər çərçivəsində nazir müavini Firudin Qurbanov Yaponiya Beynəlxalq Əməkdaşlıq

“Yay məktəbi” başa çatıb

Avqustun 31-də “Məktəblinin dostu” layihəsi çərçivəsində reallaşdırılan “Yay məktəbi”nin bağlanması mərasimi keçirilib. “Yay məktəbi”nə şagirdlər arasında keçirilən “Brendini tanı” adlı müsabiqənin final mərhələsi ilə yekun vurulub.

Müsabiqənin final mərhələsinə Bakı şəhəri üzrə “Yay məktəbi”nin II mərhələsinin əhatə etdiyi 12 ümumi təhsil müəssisəsinin VII-VIII sinif şagirdlərindən ibarət 5, 27, 57, 95, 166 nömrəli məktəblərin komandaları qatılıb. Həmin məktəblər öz brendlərini təqdim ediblər.

Tədbirdə çıxış edən təhsil nazirinin müavini Firudin Qurbanov iştirakçıları təbrik edib, onlara gələcək fəaliyyətlərində uğurlar arzulayıb. Nazir müavini layihənin şagirdlərin bacarıqlarının üzə çıxarılmasında, onlara sağlam həyat tərzinin aşılanmasında əhəmiyyətli rol oynadığını vurğulayıb.

Sonra çıxış edən gənclər və idman nazirinin müavini Fərhad Hacıyev, “525-ci qəzet”in baş redaktoru Rəşad Məcid, Vətəndaşlara Xidmət və Sosial İnnovasiyalar üzrə Dövlət Agentliyinin İnsan resursları və təlim şöbəsinin müdiri müavini Cahangir Hacıyev “Məktəblinin dostu” layihəsinin önəmindən danışdı, “Yay məktəbi”nin şagirdlərin asudə vaxtlarını daha da səmərəli keçirmələri baxımından əhəmiyyət daşıdığını bildirdi.

Münsiflərin qiymətləndirməsinə əsasən, Bakı Şəhəri üzrə Təhsil İdarəsinin tabeliyindəki 166, 5 və 95 nömrəli tam orta məktəblərin komandaları müvafiq olaraq I, II və III yerləri tutublar. Qalib komandalara hədiyyələr və diplomlar təqdim olunub.

Qeyd edək ki, Bakı Şəhəri üzrə Təhsil İdarəsinin nəzdindəki ümumi təhsil müəssisələrində reallaşdırılmış “Yay məktəbi”ndə iyulda V-VI,

avqustda VII-VIII sinif şagirdləri iştirak ediblər. Bu müddətdə 1000-dən çox məktəbli üçün təlim, seminar, informativ sessiya, ekskursiya, idman yarışları və əyləncəli saatlar təşkil edildi.

“Yay məktəbi”nin təşkil olunmasının əsas məqsədi yay istirahəti dövründə uşaqlara keyfiyyətli təhsil imkanları yaratmaq, əyləncəli proqramlar təşkil etməklə intellektual və sosial aktiv gənclərin-gələcəyin liderlərinin formalaşdırılmasıdır.

Xatırladaq ki, “Məktəblinin dostu” layihəsi Təhsil Nazirliyi və Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Vətəndaşlara Xidmət və Sosial İnnovasiyalar üzrə Dövlət Agentliyinin birgə tərəfdaşlığı ilə Bakı şəhərindəki 30 ümumi təhsil müəssisəsində həyata keçirilir. Layihənin əsas məqsədi müəllim və şagirdlər üçün təhlükəsiz mühit yaratmaq, fəvqəladə hal baş verdikdə ilk tibbi və psixoloji yardım göstərmək, mütamədi olaraq şagird, valideyn, təlim-tərbiyə müəssisələrinin kollektivi ilə maarifləndirmə və diaqnostik işlər aparmaqdır.

Yeni tədris ilinin ilk dərsləri

Yeni tədris ilində ilk dərslər ibtidai siniflərdə “Vətənim Azərbaycan”, V-IX siniflərdə “Dövlət rəmzləri-müstəqilliyimizin simvolu”, X-XI siniflərdə “Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti-dövlətçiliyimizin bayrağıdır” mövzularına həsr olunacaqdır.

“Ümumi təhsil sahəsində 2018-2019-cu tədris ilinin prioritet fəaliyyət istiqamətləri barədə” əmrə əsasən, təhsil müəssisələrinə tapşırılab ki, ümumi təhsil məktəblərində müvafiq mövzular üzrə ilk dərslər məşğələsinin səmərəli və yadda qalan olması üçün zəruri təşkilatı işlər görülsün, həmin dərslərdə aidiyyəti təşkilatların nümayəndələrinin, müharibə və əmək vətənlərinin, məktəbin sabiq məzunlarının iştirakı nəzərdə tutulsun.

Həmçinin, bütün ümumi təhsil müəssisələrində hər iş həftəsinə pedaqoji və şagird heyəti tərəfindən Azərbaycanın Dövlət himninin ifası ilə başlanması vətənpərvərlik nümunəsi kimi ümumi norma olaraq qəbul edilib.

Dərslərlərin paylanılmasına başlanılıb

Sentyabrın 3-dən şagirdlər dərslərləri təhsil aldıkları ümumi təhsil müəssisəsindən əldə edə bilirlər. Dərslərlə təmin olunmadıqda isə bu barədə məktəb rəhbərliyinə vaxtında məlumat verilməlidir.

Dərslərlər hər şagirdə 1 tədris ilində istifadə edilmək üçün verilir. Hər dərslərin istifadə müddəti onun buraxılış ilindən etibarən 4 ildir.

Yeni tədris ilində dövlət ümumi təhsil müəssisələrinin I-XI sinifləri üçün 332 adda 6726029 nüsxə dərslər və müəllimlər üçün metodik vəsait çap edilib.

BŞTİ-nin tabeliyindəki məktəblərdə 442147 şagird təhsil alacaq

Yeni tədris ilində Bakı Şəhəri üzrə Təhsil İdarəsinin (BŞTİ) tabeliyində fəaliyyət göstərən ümumi təhsil müəssisələrində ümumilikdə 442147 şagird təhsil alacaq.

BŞTİ-nin tabeliyindəki ümumi təhsil məktəblərinin I sinfində 47000-dən çox, IX sinfində 30139, X sinfində 21102, XI sinfində 20379, XII sinfində 690 şagird təhsil alacaq.

Bakıdakı 263 ümumi təhsil müəssisəsində 940 məktəbəhazırlıq qrupunun fəaliyyət göstərməsi nəzərdə tutulub. Paytaxt məktəblərindəki məktəbəhazırlıq qruplarına uşaqların qəbulu üçün elektron sistemdə 17500-dən çox ərizənin onlayn qeydiyyatı (06.09.2018-ci il tarixinə saat 11:00-a olan məlumata əsasən) aparılıb. 2018-2019-cu tədris ilində 5 yaşlıların 75 faizi məktəbəhazırlığa cəlb ediləcək.

Sentyabrın 6-na (saat 11:00) olan məlumata əsasən, elektron sistem (mektebeqebul.edu.az) vasitəsilə paytaxt məktəblərinin I sinfinə qəbul üçün 46420 sorğu yerləşdirilib. Onlardan 43827-si ümumi təhsil məktəblərini, 2593-ü isə lisey və gimnaziyaları seçib.

Bu göstərici paytaxtdakı dövlət ümumi təhsil müəssisələrinin I sinfinə şagird qəbulu proqnozunun təxminən 98 faizinə yaxındır. 2018-2019-cu tədris ilində 217 məktəbdə 483 təmayül sinfin təşkil olunması nəzərdə tutulur.

Paytaxtın ümumi təhsil məktəblərində yeni dərslər ilinə hazırlıq işləri davam edir. 2018-2019-cu

dərslər ilinə hazırlıq çərçivəsində Bakı Şəhəri üzrə Təhsil İdarəsinin tabeliyində fəaliyyət göstərən 13 məktəbdə əsaslı təmir işləri aparılıb. Bundan əlavə, mövcud olan 2 məktəb binasının və ehtiyac olan ərazilərdə 2 yeni məktəbin (ümumilikdə 4 məktəb) inşası başa çatıb. Eləcə də 1 məktəbin qəzalı vəziyyətdə olan korpusunun sökü-lərək yenidən tikintisi həyata keçirilib. Həmçinin, 1 məktəb üçün 1416 şagird yerlik yeni binanın tikintisi və 25 məktəbdə cari təmir və mühəndis kommunikasiya işləri aparılıb.

Ümumi təhsil məktəblərinin təmir-tikinti işləri son illərdə davamlı olaraq həyata keçirilir və bu işlər ümumilikdə, tədris alanların təhsil şəraitinin yaxşılaşdırılmasına, tədrisin keyfiyyətinin yüksəldilməsinə xidmət edir.

Təhsil nazirinin əmrinə əsasən, ümumi təhsil müəssisələrində 2018-2019-cu tədris ilində ilk dərslər ibtidai siniflərdə “Vətənim Azərbaycan”, V-IX siniflərdə “Dövlət rəmzləri-müstəqilliyimizin simvolu”, X-XI siniflərdə “Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti-dövlətçiliyimizin bayrağıdır” mövzularına həsr olunacaq.

Qeyd edək ki, Bakı Şəhəri üzrə Təhsil İdarəsinin tabeliyində 307 ümumi təhsil məktəbi, 3 xüsusi tipli ümumi orta məktəb və 7 əyani-qiyabi axşam məktəbi olmaqla, cəmi 317 məktəb fəaliyyət göstərir.

Müddətli müqavilə ilə müəllimlərin işə qəbulu elektron qaydada aparılacaq

Cari ilin 8-9 sentyabr tarixlərində 2018-2019-cu tədris ili üçün Təhsil Nazirliyi sistemində daxil olan ümumi təhsil müəssisələrinə müddətli müqavilə ilə müəllimlərin işə qəbulu üzrə elektron sənəd qəbulu aparılacaq.

Bu ilin sentyabrından etibarən müddətli müqavilə ilə müəllimlərin işə qəbulu Təhsil İşçilərinin Peşəkar İnkişafı İnstitutunun nəzdində İnsan Resursları Mərkəzi tərəfindən proqram təminatı tətbiq olunmaqla mərkəzləşdirilmiş qaydada həyata keçiriləcək.

Müvafiq prosesdə iştirak etmək üçün müəllimlərin işə qəbulu üzrə builki müsabiqəyə qatılan namizədlər şəxsi sənədlərinə daxil olmaqla vakant yer seçməli və elektron ərizələrini təsdiq etməlidirlər. Bu tura həmçinin ödənilmiş müsabiqədə iştirak etmiş namizədlər də qatıla bilər. Onlar miq.edu.az saytı vasitəsilə sonra vakant yeri seçərək ərizələrini təsdiqləməlidirlər. Müddətli müqavilə ilə müəllimlərin işə qəbulu zamanı namizədlər iki vakant yer seçmək hüququna malikdirlər.

Müddətli müqavilə ilə işə qəbul zamanı həvəsləndirmə tədbirləri tətbiq olunan ümumi təhsil müəssisələrinə keçid balı 30, həvəsləndirmə tədbirləri tətbiq olunmayan ümumi təhsil müəssisələrinə isə musiqi, təsviri incəsənət və fiziki tərbiyə fənləri üzrə 42, digər fənlər üzrə 48 bal müəyyən edilib.

Qeyd edək ki, yalnız Bakı Şəhəri üzrə ümumi təhsil müəssisələrində ibtidai sinif üzrə müddətli müqavilə ilə müəllimlərin işə qəbulu Bakı Şəhəri üzrə Təhsil İdarəsi tərəfindən həyata keçiriləcək.

Bizim kimi ola bilməyən “Z-nəsil”

← Əvvəli səh.1

Rüstəm QARAXANLI

Yeri gəlmişkən, Qərbdə 40-50 yaşlı insanların 45%-nin uşaqıq oyuncaqlarını saxladığıları, hətta əksəriyyətinin gecələr yatarkən belə sevimli qəhrəmanları ilə yatdıqlarını statistika da təsdiqləyir. “Z-nəsil” isə smartfonlar dövrünün yetirmələridir. Uşaqıqdan internet istifadəçiləri olduqları üçün eyni anda 3-4 işlə maraqlana, icra edə bilirlər. Filmə baxa-baxa sosial şəbəkədən istifadə edirlər, söhbətləşdikdə paralel olaraq gözləri smartfonlarındadır. Fikirlərini tez-tez dəyişə bilirlər, fundamental elm sahələrinə maraqları azdır, çünki... Çünki hər şeyi internetdən alırlar. Beləliklə, mövzumuz “Z-nəsil”dir.

Məktəb

Bu nəslin nümayəndələri valideynlərində bəlkə də ən çox qorxu və həyəcan yaranandırlar. Axı niyə kitabları qadjetlər əvəzləyib? Onların internetdən asılılığı təhlükəlidirmi? Diqqət çatışmazlığı sindromu necə yaranır? Bütün bu sualların olduqca konkret cavabı var: onlar və biz ayrı-ayrı dünyalarda yaşayırıq. Onların kompüter dünyası var, biz isə hələ kitab oxuyuruq. Uşaq üzərində nəzarətin zəifləməsi, yaxud itirilməsi, intizam çatışmazlığı, münasibətlərdə anlaşılmaqlıq hər zaman olub. İndi bu problemin daha mürəkkəb olması-nın səbəbi bizlərin fərqli nəsillər olmağımız ilə yanaşı, həm də başqa-başqa kommunikativ sistemlərə mənsubluğumuzdur.

Bir sıra mütəxəssislər əmindirlər ki, yeni nəslə oxumağa məcbur etməyin heç bir faydası yoxdur, onsuz da oxumayacaqlar. Bəşəriyyət tarixində mütəmadi olaraq kommunikativ sistemlərin dəyişilməsi prosesi baş verir. Bu, təbii və biz hazırda yeni dəyişikliyin astanasındayıq. Sensor modallıq dəyişib: bizdən fərqli olaraq uşaqlar oxumurlar, baxırlar. Oxuyarkən biz təsəvvür edirik. Uşaqlar isə baxdıqlarından təsəvvürə ehtiyac yoxdur, hər şey görünür. Ona görə də onlar fərqli kommunikativ mədəniyyətə mənsubdurlar. “Harvard Business Review”-in məlumatına görə, Toronto Kommunikasiya nəzəriyyəsi məktəbinin nümayəndələri hesab edirlər ki, kommunikativ texnologiyalar insanın mədəniyyət və mentalitetini müəyyən edir. Orta əsrlər insanı ilə Yeni dövr insanını onların dəyərləri, dünyaya baxışları fərqləndirir. Sosium necə formalaşsın, bizim şüurumuz da ona uyğunlaşır, axı insan hər halda sosial canlıdır.

“Rəqəmsal uşaqlar” oxumurlar, baxırlar

Biz təcridən təsəvvür dövrünü geridə qoyub tənəşçi registrinə qədəm qoyuruq. Bunun üçün öyrənmək o qədər də vacib deyil. Ümumi qəbul edilmiş standartlar yoxa çıxır, məsələn, yaxşı uşaq hansı uşaqdır və ona nəyi öyrətmək lazımdır? Biliklər o qədər artıb, həcm o qədər böyükdür ki, hər şeyi yadda saxlamaq mümkün deyil. Rusiyalı psixoterapevt Anna Varqa hesab edir ki, belə bir realtda yalnız məktəblilərdə olan diqqət çatışmazlığı sindromu və hiperaktivlikdən şikayətlənmək düzgün deyil. Onun fikrincə, məktəblərdə də günah var: uşaqlara əxz edəcəkləri formada informasiya verə bilmə-

dikləri ev tapşırıqları da sanki uşaqlara deyil, onların valideynlərinə ünvanlanıb.

İnternet

Günümüzdə uşaqların sosiallaşması prosesi internetdə baş verir. Əvvəlki nəsillər birbaşa ünsiyyət vasitəsilə sosiallaşdılar. Bu gün uşaqların rəqəmsal dünyadan kənar ünsiyyəti tutaq ki, yay fəslində, tətilə, harasa səyahət edərkən baş verir. Yaxud uşaq komanda idman növləri ilə məşğuldursa. Böyükklər gələcəyə qorxu ilə baxırlar, ancaq bu o demək deyil ki, sabah həqiqətən təhlükəlidir. Sadəcə, uşaqlar

Günümüzdə uşaqların sosiallaşması prosesi internetdə baş verir. Əvvəlki nəsillər birbaşa ünsiyyət vasitəsilə sosiallaşdılar. Bu gün uşaqların rəqəmsal dünyadan kənar ünsiyyəti tutaq ki, yay fəslində, tətilə, harasa səyahət edərkən baş verir. Yaxud uşaq komanda idman növləri ilə məşğuldursa. Böyükklər gələcəyə qorxu ilə baxırlar, ancaq bu o demək deyil ki, sabah həqiqətən təhlükəlidir.

diklərinə görə.

Varqanın fikrincə, hələlik məktəb yeni nəslə, müasir uşağa və onun yaşayacağı cəmiyyət tipinin tələblərinə cavab verə bilmir. Problemin qaynağı da məhz budur. Məktəblərdə uşaqlara yenə əvvəlki həcmdə informasiya verilir, halbuki bu gün onları müxtəlif treklər vasitəsilə özlərinin bilik əldə etmələrinə yönəltmək daha düzgün olardı. Qabaqcıl təhsil ocaqları belə də edirlər: öyrənmək məcburiyyəti yoxdur, diskussiyalar, oyunlar, onlayn-təhsil vasitəsilə uşaqları hesabət və təqdimatlar hazırlamağa stimullaşdırırlar. “Diqqət çatışmazlığı sindromu müasir uşaqların yeni və köhnə nəsillər arasındakı quyuya düşüb qalmalarının nəticəsidir”, - deyər A.Varqa düşünür.

Mütəxəssislərin fikrincə, uşaqların kompüterizasiya, yaxud smartfon-suz qoymaqla onları təhsilə yönəltmək cəhdləri əbəsdir. Gözlənilir ki, bu problem yeni nəsillə müəllimlərin gələcəkləri an həllini tapacaq. Həmin müəllimlər uşaqları yeni realtıqların metodları ilə öyrədəcəklər. Yeri gəlmişkən, dünyanın bir sıra ölkələrində sosial şəbəkələr və internet vasitəsilə təhsil vermə praktikası həyata keçirilir və bu mövzuya qəzetimizdə toxunmuşuq. Belə demək mümkündürsə, indi biz bir keçid mərhələsinə yaşayırıq. Hazırda uşaq onun dərkətmə metodu və kommunikasiya formasına uyğun olmayan cəmiyyətdə yaşayır, həmin cəmiyyətin məktəbində oxuyur. Ona görə də valideynlər uşağa kömək etməlidirlər. Bəlkə elə bu səbəbdən müəllimlərin ver-

asılılıqdan gedir. Bu halda peşəkar köməyə müraciət etmək lazımdır. Ancaq uşaq məktəbə gedir, dərslərinin öhdəsindən gəlirsə, onun kompüter arxasında oturmasından narahat olmağa dəyməz”. İnsandan fərqli olaraq internet uşaqların başına sığal çəkmir, ümidləndirmir, təsəlli vermir, sabaha inam bəxş etmir. Bütün bunları yenə də valideyn edir. Bu səbəbdən danlamaqdan çox məhz qayğı göstərmək lazımdır.

Cəza və məqsəd

“Rəqəmsal uşaqlar”ın valideynləri nə etməlidirlər? Mütəxəssislər məsləhət görürlər ki, ilk növbədə öz ambisiyalarını arxa plana keçirməlidirlər. Mədəniyyət

tipi dəyişib və bizim biliklər onlara lazım deyil. Ancaq biz emosional kömək göstərə bilirik. Beynin qabıqlı sahələri qabığın özündən gec inkişaf edir. Ona görə də uşağın emosional davranışı valideyn-ninkindən fərqlənir. Yeri gəlmişkən, bizim bu xüsusiyyətimiz ibtidai insanda necədir, elə də qalır. Bu səbəbdən uşağın möhkəm psixi sağlamlığa ehtiyacı var. Bu ehtiyac isə adətən yüksək psixoterapevtik potensialı olan ailədə ödənilir. Bu elə bir ailədir ki, üzvləri birlikdə, fərdən vaxt keçirirlər, bir-birlərini dəstəkləyirlər. Hər bir uşaq üçün lazım olan emosional dəstək belə formalaşır.

Bu məqama təsadüfən toxunmadıq. Müasir uşaqlarda cəza qorxusu demək olar ki, yoxdur, yaxud aşağı səviyyədədir. Ona görə də olduqca vacibdir ki, uşaqla valideyn arasında emosional bağ formalaşsın. Əgər belə bir rabitə varsa, məntiqlə, uşağın ən çox qorxacağı həmin bu emosional bağın itirilməsi təhlükəsi ola bilər. Əsas təzyiç “rıçaq”ı da məhz bu olmalıdır.

Bu gün başlıca məqsəd uşağı məqsədə yönəltməkdir. Məsələn, elə ailələr var ki, heç bir ehtiyacı yoxdur. Ancaq valideynlər övladları da zəhmətkeş olsun deyə, motivasiya və uğura ehtiras məqsədli onları inkişafetdirici dis-komfort şəraitində böyüdürlər. Belə hallara xüsusilə Qərbdə tez-tez təsadüf edilir. Məsələn, Almaniyada məktəblilər yay tətilərində pul qazanmaqla məşğuldurlar. Supermarketlərdə, valideynlərinin şirkətlərində işləyir, kuryerlik edirlər, - dəxli yoxdur, valideyn imkanlıdır, ya kasıb. Məqsəd o vaxt peyda olur ki, nəyəyə ehtiyac yaranır.

Hazırda “Z”lər “Y”lərdən çoxdur. Bu o deməkdir ki, yeni nəsillər amansız rəqəbat şəraitində yaşayacaq. Ancaq yeni kommunikativ texnologiyalar bu rəqəbatı bir az yumşaldır. Söhbət nədən gedir? Cəmiyyətə bizim dövrə olduğu qədər ali təhsilli vətəndaşlar lazım olmayacaq. Artıq indidən dünyanın global korporasiyaları işə götürərək diploma ehtiyac duymurlar. “Gəl görək, nəyi bacarırsan” prinsipi önə keçib. İnternetdə isə hamı bərabərdir. Hər kəsin biznes qurmaq və pul qazanmaq imkanı var. Odu ki, təhsildə uğursuzluq oldu, narahat olmağa dəyməz, əsas odur uşağa ürəyinə olan sənəti, işi tapmağa kömək edək, qalanlarını o özü edəcək. Axı o, “rəqəmsal uşaq”dır!

Tələbələrə köçürülməsi ilə bağlı sənəd qəbulunun nəticələri açıqlanıb

Tələbələrə ölkə daxilində və xaricdə yerləşən ali təhsil müəssisələrindən köçürülməsi, yaxud bir ixtisasdan digərinə dəyişdirilməsi, eləcə də ölkəmizdə yerləşən orta ixtisas təhsili müəssisələrində, magistratura səviyyəsində təhsil alanların köçürülməsi üzrə nəticələr məlum olub.

Bu il bakalavriatura üzrə 908, magistratura üzrə 6, orta ixtisas təhsili üzrə 101 nəfərin sərəğusuna müsbət cavab verilib.

Köçürülənlərdən 887 nəfəri yerli, 21 nəfəri isə xarici ali təhsil müəssisələrində təhsil alanlardır.

Transfer.edu.az portalı 2016-cı ildə tələbələrə köçürülmə prosesinin sadələşdirilməsi və şəffaflığın təmin edilməsi məqsədi ilə istifadəyə verilib. Tələbələrə bir ali təhsil müəssisəsindən digər ali təhsil müəssisəsinə, yaxud bir ixtisasdan digərinə köçürülməsi Təhsil Nazirliyinin razılığı ilə qış və yay tətili dövründə həyata keçirilir.

Turizm üzrə təlimlərə start verilib

Sentyabrın 4-dən Təhsil Nazirliyi yanında Peşə Təhsili üzrə Dövlət Agentliyi, “British Council” və ölkədə fəaliyyət göstərən beşülduzlu mehmanxanalarda birgə əməkdaşlıq çərçivəsində həyata keçirilən “Turizm-xidmət sahəsi üzrə kadrların təkmilləşdirilməsi və iş yerində təcürbə proqramı” üzrə təlimlərə start verilib.

Təlimə Bakı və Gəncə şəhərləri, Qəbələ, İsmayilli və Qusar rayonları üzrə peşə təhsil müəssisələrinin müvafiq ixtisas müəllimləri cəlb olunub.

Təlimdə Birləşmiş Krallığın “People 1st” təşkilatının təlimçisi Jeyn Norman müəllimlər üçün tu-

rizm və xidmət sahəsi üzrə təlim keçəcək. 4 gün davam edəcək təlimin tədris materialları “People 1st” təşkilatı tərəfindən hazırlanıb.

Tədbirin əsas məqsədi layihə çərçivəsində hazırlanmış kurikulmların 2018-2019-cu tədris ilində tətbiqi ilə bağlı müəllimlərin təlimləndirilməsidir.

Qeyd edək ki, 2016-2017-ci tədris ilindən icra olunan “Turizm-xidmət sahəsi üzrə kadrların təkmilləşdirilməsi və iş yerində təcürbə proqramı” layihəsi çərçivəsində peşə təhsili müəssisələrinin 240 məzununun 60 faizdən çoxu işlə təmin olunub.

Pedaqoji Forumun V dinləməsi keçirilib

York və Kembric universitetlərində qrup rəhbəri, professor Qərib Mürşüdüv məruzə ilə çıxış edib

Sentyabrın 5-də Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin (ADPU) himayəsi ilə təşkil edilən Pedaqoji Forumun (PF) növbəti-V dinləməsi keçirilib. Görüşdə tanınmış azərbaycanlı alim, Böyük Britaniyanın York Universitetinin MRC Molekulyar Biologiya Tədqiqat İnstitutunda, Kembric Universitetində qrup rəhbəri, professor Qərib Mürşüdüv “Müasir Struktur Biologiyası və gələcək perspektivlər” mövzusunda məruzə ilə çıxış edib. Dinləmədə ADPU-nun rəhbərliyi, fakültə dekanları, kafedra müdirləri, şöbə müdirləri, professor-müəllim heyəti, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının (AMEA) müvafiq elmi-tədqiqat institutlarının, ali təhsil müəssisələrinin alim-mütəxəssisləri, təhsil ekspertləri, pedaqoji ictimaiyyətin nümayəndələri, qeyri-hökumət təşkilatlarının təmsilçiləri və təhsil sahəsində müasir elmi nəticələrə əsaslanmalıdır. Bu, struktur biologiyamızın inkişafından irəli gələn tələbdir. Struktur biologiya geniş perspektivlərə malikdir və gələcəkdə daha sürətlə inkişaf edəcəkdir.

Tədbirdə çıxış edən təhsil eksperti, professor Şahlar Əsgərov, dosent Şahin Pənahov, dosent Əli Zəlov, baş müəllim, sosioloq Əhməd Qəşəmoğlu və başqaları təqdimatla bağlı fikir və mülahizələrini bölüşüblər.

Tədbirə yekun vuran rektor Cəfər Cəfərov qeyd edib ki, yeni tədris ili ərəfəsində xalqımızın görkəmli alimi, professor Q.Mürşüdüvə görüş keçirməyimiz olduqca təqdirəlayıqdır. Xalqın, millətin, dövlətin gələcəyi təhsillə bağlıdır. Müəllim hazırlığı strateji əhəmiyyət kəsb edir. Son illər müəllim peşəsinə maraqlı artıb. Bu, çox sevindirici haldır. Biz konkret hədəflərimizi müəyyən etməli, bu istiqamətdə əzmlə çalışmalıyıq. Rektor maraqlı və məzmunlu təqdimata görə alimə təşəkkür edib və ona uğurlar arzulayıb.

“Müəllimin pedaqoji taktikası olmalıdır”

Tural Topçuyev: “Ən ali məqsəd mənəvi saflığa malik şəxsiyyət yetişdirməkdir”

Tural Topçuyev 1990-cı ildə Gədəbəy rayonunun Kələmən kəndində anadan olub. 2007-ci ildə rayonun Hacıalılar kənd tam orta məktəbini əla qiymətlərlə bitirib. Həmin il Gəncə Dövlət Universitetinin tarix-coğrafiya fakültəsinə qəbul olub. 2011-ci ildə bakalavriat, 2015-ci ildə isə magistratura pillələri üzrə təhsilini fərqlənmə diplomu ilə başa vurub.

Hazırda Gədəbəy rayonunun Qızılgaya kənd tam orta məktəbində coğrafiya müəllimi işləyir. Bu il coğrafiya fənnindən hazırladığı 4 şagird 600-dən, 13-ü isə 500-dən yuxarı bal toplayaraq tələbə adını qazanıb. Gənc müəllimin fikir və təəssüratlarını öyrənmək üçün onunla müsahibə olduq.

Sakir CƏFƏROV

- Tural müəllim, ali məktəbə qəbul imtahanı verdiyiniz vaxtda keçirdiyiniz hissələri necə xatırlayırsınız?

- Sözsüz ki, bütün abituriyentlər kimi mən də həyəcanlı idim. Amma düzünü deyim ki, özümə çox arxayın idim. İnanırdım ki, qəbul imtahanında yüksək bal toplayacağam. Belə də oldu.

- Müəllimlik peşəsinə sizdə maraqlardan yaranıb? Orta məktəbi əla qiymətlərlə bitirmisiniz. Qeyri peşə sahibi də ola bilərsiniz?

- Doğrudur, nə çox peşə... Amma müəllimlik peşəsinə seçməkdə ilk yol göstərən atam olub. O, mənə həmişə deyirdi ki, kəndimizdə coğrafiya müəllimi yoxdur...

- Universiteti qurtardıqdan sonra doğulduğunuz kənd məktəbini yox, ucqar Qızılgaya kənd tam orta məktəbini seçdiniz. Buna səbəb nə oldu?

- 2012-ci ildə Təhsil Nazirliyi müəllimlərin işə qəbulu üzrə müsabiqə imtahanı keçirirdi. Bu imtahana qatılaraq yüksək bal topladım. Sonra vakant yeri seçmək üçün rayon təhsil şöbəsinə getməli oldum. Orada mənə bildirdilər ki, Qızılgaya kəndində sizin kimi gənc müəllimə böyük ehtiyac var. İşləsəniz çox yaxşı olar. Beləliklə də razılaşdım.

Məktəbin heyətində mənə direktor Oktay Məmmədov qarşıladı. O, mənə pedaqoji kollektivə təqdim etdikdən sonra dedi: “Tural müəllim, sizin gəlişiniz, şübhəsiz ki, bizim məktəbə yeni bir nəfəs verəcək”. O gündən pedaqoji kollektivin mənə doğma münasibəti mənim üzümə böyük məsuliyyət qoydu.

- O vaxtdan artıq 6 il keçir. Şagirdlərlə ilk dərslərinizi yaddaşımda necə qalıb?

- 11-ci sinifdə coğrafiyadan “Türk birliyi anlayışı” mövzusunda dərslər keçdim. Dərs şagirdlər tərəfindən maraqla qarşılandı. Düzü, dərslər maraqlı keçməsi müəllimlərin işə qəbulu üzrə müsabiqə imtahanı keçirirdi. Bu imtahana qatılaraq yüksək bal topladım. Sonra vakant yeri seçmək üçün rayon təhsil şöbəsinə getməli oldum. Orada mənə bildirdilər ki, Qızılgaya kəndində sizin kimi gənc müəllimə böyük ehtiyac var. İşləsəniz çox yaxşı olar. Beləliklə də razılaşdım.

Məktəbin heyətində mənə direktor Oktay Məmmədov qarşıladı. O, mənə pedaqoji kollektivə təqdim etdikdən sonra dedi: “Tural müəllim, sizin gəlişiniz, şübhəsiz ki, bizim məktəbə yeni bir nəfəs verəcək”. O gündən pedaqoji kollektivin mənə doğma münasibəti mənim üzümə böyük məsuliyyət qoydu.

- O vaxtdan artıq 6 il keçir. Şagirdlərlə ilk dərslərinizi yaddaşımda necə qalıb?

- 11-ci sinifdə coğrafiyadan “Türk birliyi anlayışı” mövzusunda dərslər keçdim. Dərs şagirdlər tərəfindən maraqla qarşılandı. Düzü, dərslər maraqlı keçməsi müəllimlərin işə qəbulu üzrə müsabiqə imtahanı keçirirdi. Bu imtahana qatılaraq yüksək bal topladım. Sonra vakant yeri seçmək üçün rayon təhsil şöbəsinə getməli oldum. Orada mənə bildirdilər ki, Qızılgaya kəndində sizin kimi gənc müəllimə böyük ehtiyac var. İşləsəniz çox yaxşı olar. Beləliklə də razılaşdım.

limin hazırlığından çox asılıdır. Çünki müəllim elə bir intellektual, mənəvi hazırlıq səviyyəsinə malik olmalıdır ki, sinifdə elmin mahiyyətini, öyrənməyin dəyərini aşılaya bilsin.

- Pedaqoji fəaliyyətinizdə qazandığınız nailiyyətlər barədə nə deyə bilərsiniz?

- Kənddə müəllim işləməklə bərabər, ikinci ildir ki, həm də Gədəbəy şəhər 1 nömrəli tam orta məktəbin iqtisadiyyat təmayüllü 10-11-ci siniflərində coğrafiyadan dərs verirəm. Bu siniflərdə keçən tədris ilindən bəllidir ki, şagirdlərin bilik səviyyəsi çox yüksəkdir. Şübhəsiz ki, gələcəkdə onların hamısı ali məktəblərə qəbul olacaq.

Həm də keçən tədris ili şagirdlərimdən 21 nəfər Respublika fənn olimpiadasının rayon mərhələsinin qalibi olmuş, onlardan 3 nəfər isə final mərhələsində iştirak etmişdir.

- Bildirdiniz ki, işlədiyiniz məktəbin və qonşu məktəblərin şagirdləri ilə coğrafiyadan əlavə məşğələlər keçirirsiniz. Həmin şagirdlər arasında ali məktəbə qəbulunuz vəziyyəti necə oldu?

- Ümumiyyətlə, bu il rayon üzrə ali məktəblərə qəbulun vəziyyəti yüksək olub. O cümlədən, mənim coğrafiyadan məşğul olduğum 4 şagird 600-dən, 13 nəfər isə 500-dən yuxarı bal toplayaraq müxtəlif ali məktəblərə qəbul olublar.

- Dərs dediyiniz şagirdlərinizin çoxunun ali məktəbə qəbul olmasının sirri nədədir?

- Dərslərimdə müasir dərs verilən tələbləri gözləməklə, interaktiv təlim metodlarından bacarıqla istifadə edirəm. Axı hər bir müəllimin özünün pedaqoji taktika-

sının olması labüddür. Müəllimi konkret olaraq hansısa metoddan istifadəyə məcbur etmək, qarşısına tələblər qoymaq mümkün deyil. Əgər belə olarsa, dərsdən səmərəni gözləmək yersizdir.

- Ucqar kəndlərdə fəaliyyət göstərən gənc müəllimlərə həvəsləndirmə tədbirləri tətbiq olunur. Gənc müəllim kimi siz bu güzəştlərdən necə istifadə edə bilərsiniz?

- Həvəsləndirmə tədbirləri biz gənc müəllimlərin yaxşı işləməsi, fəaliyyət göstərməsi üçün hər cür imkanlar yaradır. 5 il müddətində kommunal xidmətlərdən mən də azad olunmuşam.

- Təhsil Nazirliyi tərəfindən “Ümumi təhsildə keyfiyyət ili” çərçivəsində ümumi təhsil məktəblərində çalışın müəllimlər arasında Pedaqoji mühazirələr keçirilmişdir. Siz həmin Pedaqoji mühazirələrdə iştirak edə bildinizmi?

- Pedaqoji mühazirələr rayon təhsil şöbəsinin rəhbərliyi altında yaxşı təşkil olunmuşdu. Mühazirələrin rayon mərhələsində qalib olduğumdan respublika mərhələsinin iştirakçısı olmuşam.

- Cəmiyyətdə son vaxtlar “Müəllim şagird mənəviyyətinin qurucusudur” fikrini tez-tez eşidirik. Siz gənc müəllim kimi bu haqda nə deyə bilərsiniz?

- Doğrudan da belədir. Hər bir müəllim şagird mənəviyyətinin qurucusudur. Əsl müəllim üçün dərslər bir məqamı mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Müəllim o məqamlardan istifadə etməklə şagird təfəkkürü-

nün dərinliyinə nüfuz etməlidir.

- Deyirlər hər bir müəllimin həyatda öz dünyası var. Bu haqda siz necə düşünürsünüz?

- Bəli, hər bir müəllimin öz dünyası var. Çünki onun hər bir şagirdi bu dünyanın bir vətəndaşıdır.

- Asudə vaxtlarınızdan necə istifadə edirsiniz?

- Maraqlı sualdır. Gözləyirdim ki, belə bir sual verəcəksiniz. Mən çox vaxtlar asudə vaxtımı kitabxanada keçirirəm. Çünki Əkinçilik Elmi-Tədqiqat İnstitutunun dissertantıyam. Dissertasiya işimin müdafiəsinə hazırlaşsam. Arzum gələcəkdə tədqiqatçı alim olmaqdır.

- Sonda müəllim olmaq istəyən şəxslərə gənc müəllim kimi nə tövsiyə edərdiniz?

- Cəmiyyətdə müəllim haqqında müdrik sözlər, gözəl kəlamlar deyənlər çox olmuşdur. Platon deyirdi: “Müəllimlik hər şeydən əvvəl bir tanrı sənətidir”. Nizami Gəncəvi müəllimi günəşə bənzərdirdi. L.N.Tolstoy görə öz işini seven müəllim yaxşı müəllimdir, bununla yanaşı uşaqları və fənnini seven müəllim əla müəllimdir.

Tural müəllim verilən sualları aram-aram cavablandırıldıqdan sonra bir anlığa fikrə getdim... sonra isə fikrimi belə yekunlaşdırdı: “Unutmamalıyıq ki, müəllimlik daha çox mənəviyyət məsələsidir. Hər bir müəllimin ən ali məqsədi cəmiyyət üçün mənəvi saflığa malik olan şəxsiyyət yetişdirməkdir.”

Müəllimlərin izləməli olduğu filmlər

“Qəm pəncərəsi”

Gülnarə İLHAM

Bu sözü çox eşidirik. Həyatımızı dəyişən filmlər, kitablar. Təbii ki, gördüyümüzün, oxuduğumuzun mahiyyətinə varıb, yaşam tərzimizi səliqə-sahmana salırıqsa, verdişlərimizi, xarakterimizi nizamlaya bilirikse, deməli, faydalanmışıq. Biz də təhsil sahəsində çalışanlar üçün “mütəlaq izlənməli olan” bir neçə film siyahısını tərtib etdik. Seçdiyimiz filmlər pedaqoqlar üçün olsa da, baxan hər kəs insani nəsnələr tapıb, mənəvi dünyasını daha xeyirxah əməllərə kökləyə bilər.

İzləmək istəyənlər üçün rahat olsun deyə, tövsiyə etdiyimiz filmlərin linklərini də yerləşdirməyi qərara aldıq. Xarici filmlərin əksəriyyəti rus dilinə dublyaj olunandır. Orijinal adla axtarış verib türk, ingilis və digər dillərə tərcümə edilmiş versiyalarını da tapmaq mümkündür.

“Qəm pəncərəsi” (www.youtube.com/watch?v=DiPAMyoE0M)

1986-cı ildə yazıçı Anarın ssenari müəllifliyi, eyni zamanda rejissorluğu ilə Cəlil Məmmədquluzadənin “Danabaş kəndinin əhvalatları” və “Danabaş kəndinin məktəbi” əsərləri əsasında çəkilib.

Filmə cəhalət içində boğulan kəndli-

lərin məktəbə, elm ocaqlarına qarşı tragikomik münasibəti əks olunub. Təhsilsizlik dövrün ən bəhəli “xəstəliyi” kimi qabardılır. Avam insanlara yol göstərən işıqlı adamların cahil cəmiyyətdə qarşılaşdığı çətinliklərdən bəhs olunur.

“Sinfin özü”, yaxud “Sinif qarşısında” (**Front of the Class**) (www.baskino.me/films/dramy/6978-pered-klassom.html)

ABŞ kino istehsalı olan film 2008-ci ildə Piter Vernerin rejissorluğu ilə çəkilib. Mövzusu real həyatdan götürülüb. Belə ki, Bred Kohen 6 yaş olanda qeyri-adi davranışları ilə sinif yoldaşları, ailəsi, ətrafındakı hər kəsə qıçıq yaradır. Qərribə səslər çıxarır, kəskin mimik hərəkətlər edir. Əvvəllər valideynləri və müəllimləri uşağın bilərəkdən dəcəllik etdiyini düşünürlər. Lakin psixiatrlar Bredə Turet sindromu (mərkəzi sinir sisteminin pozğunluğu ilə ortaya çıxan hərəkət idarəsizliyi, çoxsaylı tiklər) diaqnozu qoyurlar. Bundan sonra Bredə utancaqlıq, özünəgüvənsizlik yaranır. Lakin anasının əzmi və dəstəyi sayəsində bu xəstəliyin öhdəsindən gəlməyi qarşısına məqsəd qoyur. Hər kəs ondan daha az aktiv fəaliyyəti olan ixtisas seçimi gözləmə də, Bred ailəsini və ətrafındakıları təəcübləndirir. Təkidlə müəllim olacağını deyir və bu yol-

da böyük maneələrdən keçir.

“Ron Klarkın tarixçəsi” (**The History of Ron Clark**) (www.gidonline.in/film/triumf-istoriya-rona-klarka/)

“Qızıl Qlobus” və daha bir neçə nüfuzlu mükafata layiq görülən film 2006-cı ildə amerikalı rejissor Renda Heyns tərəfindən çəkilib. Film real həyat hekayəsini əks etdirir. Əsas qəhrəmanın prototipi də elə Nyu-Yorkun Harlem qəsəbəsində yerləşən məktəblərin birinin müəllimidir. Əvvəllər Şimali Karolinada işləyən Ron daha çox afroamerikalıların məskunlaşdığı və təhsildən yayınan uşaqların statistikasına seçilən qəsəbə məktəbində çalışmağa qərar verir. Gənc müəllim məktəbin ən çətin idarə edilən sinifinə təyin olunur. Bu sinifdə demək olar hər gün yeni müəllim gəlir və cəmi 1 saatlıq dərsdən sonra işdən ayrılırdı. Ron həтта şagirdlərin ailəsi ilə tanış olmağa cəhd edir. Lakin qarşısına çıxan məsuliyyətsiz valideynlərdən sonra Ron uşaqları yalnız böyük zəhmət və sevgi hesabına qazanacağını anlayır. İnteraktiv təlim metodları, innovativ tədris üsulları və psixoloji dəstəklə indiyədək bu məktəbdə heç bir müəllimin bacarmadığı nəticəni göstərməyə nail olur.

“İlin müəllimi” (www.baskino.me/films/dramy/2916-uchitel-goda.html)

Orijinal adı “School of life” olsa da, film bir çox dillərə “İlin müəllimi” kimi tərcümə olunub. Hadisələr Follburk qəsəbəsində yerləşən məktəblərin birində baş verir. Məktəbin çox sevilən və peşəkar pedaqoqu Norman Uorner 43 il ardıcıl “İlin müəllimi” seçilir. Eyni məktəbdə Normanın oğlu, biologiya fənnini tədris edən Met Uorner də çalışır. Həmişə atasının kölgəsində qalan Met onun ölümündən sonra növbəti ilin müəllimi adını qazanacağını

düşünür. O, istər müəllim, istərsə də insan kimi tamamilə atasının əksi idi. Şagirdlər Meti sevmirdilər. Yeni tədris ilində işə qəbul olunan gənc tarix müəllimi Cənab Di pozitiv xarakteri və maraqlı tədris metodu ilə tezliklə şagirdlərin və kollektivin nümunəvi müəlliminə çevrilir. “Əgər bu məktəbin direktoru qəhvəyi antik kreslo asılılığı olan biri kimi davransaydı, buranı seçməzdim” - deyən Di Norman Uornerin də sevimli şagirdi olmuşdu.

Met qısqançlıq krizinə girir. Ona maneələr yaratmağa çalışır. Lakin Cənab Dinin mənəvi keyfiyyətləri nəinki şagirdlərin, Metin də həyatını dəyişir.

“Yerdəki ulduzlar” (www.youtube.com/watch?v=F_XQYI0j6Hg)

Film 2007-ci ildə hind aktyoru və rejissoru Əmir Xan tərəfindən çəkilib.

Disleksiya sindromundan (beynin funksiyasının pozulması nəticəsində oxuma və yazma qabiliyyətinin zəifliyi) əziyyət çəkən 7 yaşlı İşan Avasti həmişə özünə qapamıq uşaqlıq. Ailəsi onun oxuması üçün əlindən gələni etsə də, övladlarının diqqət dağılıqlığının səbəbini tapa bilmirlər. Bunu sadəcə uşaqlıq əqoistliyi kimi qiymətləndirirlər. İşanın onlardan uzaq qalsa, fərqli mühtidə daha məsuliyyətli olacağını düşünüb, onu internat məktəbinə yazdırırlar. İlk aylar uşaqlıq üçün çox çətin keçir, daha da aqressivləşir. Lakin burada rəsm müəllimi Ram Nikumbun sayəsində həyatı tamamilə dəyişir. Bacarıqlı ilə məktəbin ən uğurlu şagirdlərindən birinə çevrilir.

“Vətənin dönüşü” (www.kinogo.eu/1961-vozvraschenie-na-rodinu-2004.html)

Hind istehsalı olan film 2004-cü ildə Aşutoş Qovarikerin rejissorluğu ilə çəkilib. Baş rolları Bollivudun məşhur simaları Şahrux Xan və Qayatri Çoşi canlandırb.

Mohan Bharqav Hindistanın ucqar kəndlərindən biri olan Çarapurda doğulub. Hələ məktəb illərində bir şans yaranıb və o, ABŞ-a təhsil arxasınca gedib. Bu kəndin barmaq sayından da az olan ziyalıları arasında Mohanın uşaqlıq dostu və sevdiyi xanım Gita da var. O, Mohandan fərqli olaraq ali təhsilini Hindistanda başa vurub. Gita aldığı təhsilin məhz doğma kəndinin uşaqlarına faydası olsun deyə, yenidən bura qayıdıb, məktəbdə dərs deməyə başlayır. Lakin başı təsərrüfata qarışmış cahil kəndliləri yola gətirmək o qədər də asan deyil. Heç kəs övladını məktəbə göndərmək istəmir. Günlərin birində NASA-nın GPM üzrə elmi araşdırma qrupunda çalışan Mohan bir müddətlik kəndə qayıdır. Təkidlə baxmayaraq, Gitanı ABŞ-a getməyə razı sala bilmir. Gita buradakı uşaqların təhsilə daha çox ehtiyacı olduğunu deyir. “Xaricdə oxuyanların ölkəsinə faydası olmayacaqsə, o təhsil nəyə yararır?”-deyən Gitanın sözlərindən təsirlənən Mohan da burada qalmağa qərar verir. Birlikdə məktəbə xeyli uşaqlıq toplamağa nail olurlar.

“Qara taxta” (www.kurtcefilmle.com/kara-taxta-texte-res-film-izle.html)

İran, İtaliya və Yaponiyanın ortaq istehsalı olan filmin rejissoru iranlı Samirə Mahmalbafdır. Filmə 1988-ci ildə baş verən İran-İraq müharibəsində Səddam Hüseynin Hələbə kimyəvi hücum planından sonra sərhəddə məskunlaşan mühacir kürdlərin həyatından söhbət açılır. Aktyorların çoxu kəndlilərdir. Əsas qəhrəmanlar isə çətin şəraitə, hər dəfə köç etmələrinə baxmayaraq, kürəklərində yazı lövhələri daşıyan müəllimlərdir. Onlar hər məkanda dayananda, müvəqqəti sığınacaq tapan kimi uşaqları məcburi toplayıb dərs keçirlər.

Ən mühüm məsələ məktəb şəbəkəsinin dağılmasının qarşısını almaq idi

Hamılıqla ibtidai, sonra ümumi icbari təhsilə keçid prioritet istiqamət hesab edilirdi

İlqar ABDULLAYEV,
Bakı şəhəri MLK-nın
tarix müəllimi, Əməkdar müəllim,
tarix üzrə fəlsəfə doktoru

Respublika üsul-idarəsini bütün müsəlman Şərqişində ilk dəfə tətbiq etmiş Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti xalqımızın çoxəsrlik tarixində, milli dövlətçiliyini əsaslarının yaradılmasında, milli özünüdərkini inkişafında mühüm rol oynamışdır.

Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti yarandığı zaman müharibə və daxili iğtişaşlar nəticəsində Azərbaycanda maarif sistemində də çox güclü ziyan dəymişdi. 1914-cü ildə Azərbaycanda hər cür tiptən olan 976 məktəb mövcud idisə və bu məktəblərdə 73,1 min şagird təhsil alırdısa, 1919-1920-ci tədris ilində cəmi 643 ibtidai və 23 orta məktəb fəaliyyət göstərirdi. İbtidai məktəblərdə 48078, orta məktəblərdə 9611 şagird təhsil alırdı. Belə bir vəziyyətdə Azərbaycan hökuməti qarşısında duran ən mühüm məsələ məktəb şəbəkəsinin dağılmasının qarşısını almaq və yeni məktəblər açmaq idi.

Digər mühüm məsələ maarif sisteminə işin milli mənafehlərə, milli azərbaycançılıq hərəkatının və Azərbaycan dövlətçiliyinin tələblərinə uyğun şəkildə qurulması idi. Bu baxımdan Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti yarandığı ilk gündən özünün fəaliyyətində xalq maarifinin, elm və mədəniyyətin inkişafına müstəsna əhəmiyyət verərək bu sahəni müstəqil, demokratik, dünyəvi dövlət quruculuğunun təməl prinsiplərindən, ən vacib atributlarından saymaqla xalq maarifinin məzmunu və struktur cəhətdən müstəqil dövlətçilik ənənələrinə uyğun şəkildə yenidən qurulmasını milli hökumətin əsas vəzifələrindən biri kimi bəyan etdi. Xalq təhsili və maarifləndirmə üzrə ilk nazirlik - Azərbaycan Xalq Maarif Nazirliyi 1918-ci il mayın 28-də Cümhuriyyət hökuməti tərəfindən təsis edildi. Nazirlər Şurasının qərarı ilə 30 iyun 1918-ci ildə nazirliyin üç şöbədə (ümumi orta təhsil, ali və orta-ixtisas təhsili, peşə məktəbləri) ibarət strukturu təsdiq edildi. Maarif naziri isə sonradan AXC hökumət başçısı olan Nəsim bəy Usubbayov oldu. Xalq təhsili sahəsində ilk önəmli tədbir 1918-ci il avqustun 28-də məktəblərin milliləşdirilməsi və bu məktəb-

lərdə təhsilin doğma Azərbaycan türk dilinə keçirilməsi oldu. Bununla da ilk dəfə olaraq azərbaycanlı uşaqların doğma dildə təhsil alma hüququ qanuniləşdirildi.

Xalq Maarif Nazirliyi 1919-1920-ci tədris ilinin əvvəlindən ali ibtidai məktəblərin bütün siniflərinin və orta təhsil məktəblərinin üç sinfinin milliləşdirilməsi qərarı aldı. 1918-ci il 7 sentyabr tarixli fərmanı ilə isə bütün ali ibtidai məktəblərdə qeyri-müsəlman tələbələr üçün dini və onların ana dili tədrisi tətbiq edildi.

Xalq maarif naziri yəhudi məktəblərinin rəhbəri Y.Baysband və F.Şapiryanın təşkil etdikləri yəhudi dili, yəhudi xalqının tarixi və yəhudi ədəbiyyatının tarixi kurslarına dinləyiciləri yazdırmağa icazə verdi. Dərslər 20 oktyabr 1918-ci ildə başlandı. 1918-ci ilin oktyabr ayında Yəhudi Milli Şurasının nəzdində fəaliyyət göstərən məktəblərdə 700 nəfər təhsil alır, 24 müəllim çalışırdı. Bu məktəblər hər ay 10 min rubl məbləğində dövlət tərəfindən subsidiyalanırdı. Azərbaycan dövləti tərəfindən alman koloniyalarında fəaliyyət göstərən məktəblər də dəstəklənirdi. Alman koloniyalarında tədris keçən müəllimlərin hər birinə 1918 və 1919-cu illərdə inspeksiya tərəfindən hər ay 90 rubl ödənilirdi. Şübhəsiz ki, bütün bunlar AXC hökumətinin elə ilk çağlardan təhsil sahəsində necə beynəlmillət mövqə tutmasını sübut edirdi.

Məktəblərə vətəndaşlar, xeyriyyəçilər - Hacı Zeynalabdin Tağıyev, Ağa Musa Nağıyev, Həmidə Məmmədquluzadə, Murtuza Muxtarov, Şəmsi Əsədullayev kimi məsənlər də yardım edirdi. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti hökumətinin Gəncədə formalaşan ikinci kabinetinin Azərbaycan xalqına ünvanlanmış 17 iyun 1918 - ci il tarixli mürciətinə deyilirdi ki, hökumətin yaxın dövrdə həyata keçirəcəyi tədbirlərdən biri də xalq maarifi, təhsil müəssisələrinin milliləşdirilməsi, maarif ocaqlarında təhsilin ana dilində aparılması, anadili məktəblər şəbəkəsinin genişləndirilməsi olacaqdır. Eyni zamanda mürciətdə bu da xüsusilə vurğulanırdı ki, təhsildə milliləşmə prosesi tədrici yolla, mərhələlərlə həyata keçiriləcəkdir.

Milli hökumətin bu mürciətindən az sonra Xalq Maarif və Dini Etiaqlar Nazirliyinin strukturu və idarəetmə

sistemi (ştat cədvəli) təsdiq edilir, ölkədə fəaliyyət göstərən bütün maarif ocaqları, məktəblər onun tabeliyinə verilir. Az keçmir ki, hökumətin qərarı ilə Azərbaycanda həmin Nazirliyin tabeliyində əvvəlki saxlanmaqla, 10 bölgədə yeni xalq məktəbləri müfəttişliyi yaradılır və regionlardakı təhsil müəssisələrinin fəaliyyətinə nəzarət onlara tapşırılır.

Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti hökumətinin maarif, təhsil müəssisələrinin milliləşdirilməsi sahəsində ilk tədbirlərindən biri, heç şübhəsiz, Zaqafqaziya (Qori) Müəllimlər Seminariyasının Azərbaycan (tatar) şöbəsinin Azərbaycana köçürülməsi haqqında 22 iyun 1918 - ci il tarixli qərarı olur. Az keçmir ki, milli hökumətin Gəncə xə-

dirilməsi ideyası təsadüfi deyildi. Tarixi realıq belə idi ki, təhsil sisteminin milliləşdirilməsi, təhsilin ana dilində aparılması uğrunda yarım əsrlik milli mücadilənin o zamankı təmsilçilərinin - hökumətə rəhbərlik edən maarifçi ziyalıların əlinə tarixi bir fürsət düşmüşdü. Onlar bu tarixi şəraitdən yararlanmağı özlərinin və müstəqil dövlətin ən ali vəzifələrindən biri sayırdılar. Azərbaycanda XIX əsrin II yarısından başlanan milli maarifçilik hərəkatı XX əsrin əvvəllərindən etibarən milli azadlıq hərəkatına keçmiş, bu mücadilə və tarixi şərait Azərbaycan xalqına milli dövlət qurmaq şansı vermiş, Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti yaratmışdı. Bu mənada ABS-in tanınmış tarixçi alimi T.Svyatocovskinin son dərəcə sərrast

Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti yarandığı zaman müharibə və daxili iğtişaşlar nəticəsində Azərbaycanda maarif sistemində də çox güclü ziyan dəymişdi. 1914-cü ildə Azərbaycanda hər cür tiptən olan 976 məktəb mövcud idisə və bu məktəblərdə 73,1 min şagird təhsil alırdısa, 1919-1920-ci tədris ilində cəmi 643 ibtidai və 23 orta məktəb fəaliyyət göstərirdi. İbtidai məktəblərdə 48078, orta məktəblərdə 9611 şagird təhsil alırdı.

zindərlərindən ayırdığı maliyyə vəsaiti və Gürcüstan hökuməti ilə əvvəlcədən razılaşma əsasında böyük maarifçi Firudin bəy Köçərinin fədakarlığı ilə Zaqafqaziya (Qori) Müəllimlər Seminariyasının Azərbaycan şöbəsi Qazax şəhərinə köçürülür, bu şöbənin bazasında Qazax Müəllimlər Seminariyası yaradılır.

Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti hökuməti öz fəaliyyətinin Gəncə dövründə təhsil müəssisələrinin, dövlət orqanlarının milliləşdirilməsi sahəsində qarşıya qoyulan vəzifələrin həyata keçirilməsinin hüquqi bazasını yaratmaq məqsədilə "Türk (Azərbaycan) dilinin dövlət dili elan edilməsi haqqında" 27 iyun 1918-ci il tarixli qərar qəbul edir. Həmin qərarla Azərbaycan türkcəsi Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin dövlət dili elan edilir, bütün dövlət orqanları, məhkəmə, təhsil müəssisələri və digər inzibati qurumlarda bu dildən istifadə olunması tələb olunur. Bu qərar məktəb və bütövlükdə maarif sahəsində milliləşmə prosesinin bir növ başlanğıcı rolunu oynadı.

Lakin nəzərə alınmalıdır ki, istər Azərbaycan türkcəsinin dövlət dili elan olunması, istərsə də təhsil sisteminin, məktəb və maarif ocaqlarının milliləş-

və dəqiq söylədiyi fikirlə razılaşır ki, "Ziyalıların ölkəni idarə etməsi ilə çoxdan arzulanan milli təhsil (söhbət ana dilində təhsildən gedir - İ.A.) reallaşdı. Türk dili (Azərbaycan türkcəsi - İ.A.) bütün məktəblərdə siniflərin hamısını əhatə etməklə tədris edilməyə başlandı və türk xalqlarının tarixi Rusiya tarixi fənnini əvəz etdi. Bir çox orta məktəblərdə rus dili tədris dili kimi ləğv olundu. Lakin kadr çatışmazlığı orta məktəblərdə türkcə tədris etmənin (Azərbaycan türkcəsi) inkişafını ləngitdi".

Göstərilməlidir ki, təhsilin inkişafında, xüsusilə humanitar fənlərdən tarixin tədrisinin milli ruhun daha da gücləndirilməsi istiqamətində oynayaacağı böyük rol nəzərə alaraq böyükməkdə olan gənc nəsildə vətənpərvərlik ruhunun aşılınması istiqamətində irəliyə doğru bir sıra əhəmiyyətli addımlar atıldı. Yenicə yaradılmış hökumətin atdığı ilk addımlardan görünürdü ki, Azərbaycan tarixi, ümumi tarix, ümum türk tarixi, eləcə də ilahiyat tarixi kimi humanitar fənlərin tədrisinə çox böyük əhəmiyyət verilecəkdi. Belə ki, əvvəlki dövrlərdə tədris edilən Rusiya tarixi təbii ki, azərbaycanlı şagirdlərdən VƏTƏNİNİ,

XALQINI sevən alovlu vətənpərvər yetişdirmək kimi müqəddəs vəzifələrin həyata keçirilməsi işinə kömək edə bilməzdi. Aydın ki, XALQINI, VƏTƏNİNİ canından artıq sevən, DOĞMA EL - OBASI ÜÇÜN həyatını belə istənilən an qurban verməyə hazır olan VƏTƏNDAŞLARI ancaq və ancaq Azərbaycan, Türk tarixini tədris etməklə yetişdirmək olardı. Belə ki, tarix elminə verilən çoxsaylı töhfələrdən birində deyilir: Tarix elmi - İNSANI VƏTƏNDAŞA ÇEVİRƏN ELMİDİR.

Buradaca qeyd etmək yerinə düşür ki, gələcəkdə güclü, qüdrətli, inkişaf etmiş AZƏRBAYCANI quraçaq VƏTƏNDAŞ ilk növbədə AZƏRBAYCANÇILIQ ideologiyası ilə silahlanmalı idi. Azərbaycançılıq ideologiyasının rəsmi tarixi isə son iki əsrə bağlıdır.

AXC hökumətinin ümumi təhsilə müstəsna əhəmiyyət vermasının bir göstəricisi də bu idi ki, milli hökumət əvvəlcə hamılıqla ibtidai təhsilə, sonra isə ümumi icbari təhsilə keçidi özünün təhsil siyasətində prioritet istiqamət hesab edirdi. Belə ki, AXC-nin sayca dördüncü hökumət kabinetinin parlamentə təqdim etdiyi hökumət proqramında (deklarasiyasında) deyilirdi ki, təhsilin milli müstəqilliyin möhkəmləndirilməsində müstəsna rol nəzərə alınaraq ümumi icbari təhsil haqqında qanun layihəsinin hazırlanması ilə bərabər həmin ilin payızından ümumi təhsil müəssisələri şəbəkəsi daha da yenilənəcəkdir.

Ümumi təhsilin məzmunca milliləşdirilməsi, ümumi təhsilin məzmununda türk dünyası, islam ələmi ilə əlaqələrin gücləndirilməsi və Qərb dəyərlərinə üstünlük verilməsi əsas tələb kimi irəli sürülürdü. Bu sahədə ən uğurlu addım ümumtəhsil məktəblərində, o cümlədən realni məktəb, gimnaziya və seminariyaların tədris proqramına məcburi və əsas fənlər sırasına "Türk xalqları tarixi" kursunun salınması olur. Təcili olaraq həmin kursa dair proqram və geniş şərhli hazırlanmış tədris müəssisələrinin istifadəsinə verilir.

Məktəblərdə Rusiya tarixi və coğrafiyasının tədrisinin ləğvi də yeni fənlərin lazımı həcmdə və səviyyədə keçilməsinə təmin etmək zərurətindən irəli gəlirdi. Bundan başqa, xüsusilə göstərilməlidir ki, Rusiya tarix və coğrafiyasının tədris olunduğu istiqamətə Azərbaycan dövlətçiliyi əleyhinə yönəlmişdi və Rusiyanın müstəmləkə siyasətinə bəraət qazandırılması işinə xidmət edirdi. Aydın ki,

qarşısına işıqlı gələcək, güclü, qüdrətli, inkişaf etmiş dövlət qurmaq kimi ali məqsədlər qoymuş bir dövlətin özünü ideya düşmənin ideologiyasını təbliğ edən fənnin tədrisinə imkan verməsi qeyri - mümkün bir iş idi.

Bu baxımdan qeyd etmək yerinə düşür ki, respublikanın tədris ocaqlarında proqramlara daxil edilmiş türk xalqlarının tarixi fənninin tədrisi ölkədə, cəmiyyət həyatında milliliyin gücləndirilməsi istiqamətində baş verən proseslərlə bağlı idi. 1919-cu ilin oktyabrın əvvəllərində Maarif Nazirliyi orta tədris müəssisələri üçün rus dilində türk xalqlarının tarixinin epizodik və sistemli kursunun və türkdilili ölkələrin coğrafiyası kursunun tərtib edilməsi üzrə müsabiqə elan etmişdi. 1919-cu ilin noyabrı üçün türk xalqlarının tarixi üzrə proqram və izahat qeydləri artıq hazır idi. Bu barədə danışıqların xüsusən vurğulanıq istərdim ki, Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin təhsil sahəsində görmüş olduğu işlərdə 1919-cu il avqust ayının 20-də Bakı I realni məktəbin (indiki Azərbaycan Dövlət İqtisad Universitetinin) akt zalında öz işinə başlamış sayca üçüncü qurultayın böyük rolu oldu. Belə ki, qurultay müəllim kadrlarının keyfiyyətinin yüksəldilməsi üçün müəllimlik şəhadətnaməsi olmayanların dərslər üçün siniflərə buraxılmasını qəti qadağan etmişdi.

Şübhəsiz ki, bütün yuxarıda göstərilənlər Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin təhsilə, xüsusilə humanitar fənn kimi Azərbaycan tarixi, ümumi tarix, ümumi türk tarixi, ilahiyat tarixi kimi fənlərin tədrisinə necə əhəmiyyət verməsini bir daha sübut edir. Təəssüf ki, bu hökumətin ömrünün əksəriyyəti irəli sürülürdü. Bu sahədə ən uğurlu addım ümumtəhsil məktəblərində, o cümlədən realni məktəb, gimnaziya və seminariyaların tədris proqramına məcburi və əsas fənlər sırasına "Türk xalqları tarixi" kursunun salınması olur. Təcili olaraq həmin kursa dair proqram və geniş şərhli hazırlanmış tədris müəssisələrinin istifadəsinə verilir.

* inşa, ifadə, esse yazıları;
* ekskursiyalar;
* sinifdən xaric və məktəbdaxili tədbirlər;

* yarış, olimpiada və müsabiqələrin (bilik, rəqs, rəsm və s) təşkili.

Sadələndirilmiş istiqamətlər üzrə şagirdlərin qazanmış olduqları bilik və bacarıqlar onların inkişafına əvəzsiz töhfə verir. Şagirdin praktikada, fəaliyyət zamanı əldə etdiyi təcrübə onun cəmiyyətdəki sosial həyatı üçün əhəmiyyətli məqamə çevrilir. Bu cəhətdən də yuxarıda qeyd edilən məsələlərin reallaşdırılmasına müəllim və məktəb kollektivi (bu işlə əlaqədar olanlar) xü-

susi diqqət yetirməlidirlər. Məsələn, zaman-zaman ekskursiyaların təşkili, rayon və yaxud respublika olimpiadalarında iştirakın təmin edilməsi xüsusi diqqət ayrılmalıdır.

Ümumiyyətlə, pedaqoji prosesin məqsədi və amalı şagird şəxsiyyətinin hərətfəli inkişafını təmin etməkdir. Bu fəaliyyət üçün təhsil işçiləri bütün səfərbərliyini, güc və enerjisini sərf etməkdən çəkinməməli, cəmiyyətin sabahkı qurucularını, rəhbər işçilərini yetişdirməkdən zövq almalıdırlar. Çünki uşaqlar bizim gələcəyimizin təminatçısı, parlayan ümid işığıdır! Nə xoş bizə ki, bu ümud vəzifənin məsul işçiləriyik.

Şagirdlərin yaradıcı tefəkkürünün, tədqiqatçılıq qabiliyyətinin inkişafı

Nərimin ABDULLAYEVA,
Hacıqabul rayon Abdullabad kənd
N.Rüstəmov adına tam orta
məktəbin ibtidai sinif müəllimi

Məlum olduğu kimi, kurikulumun tətbiq olunduğu mühitdə təhsil alan şagird müstəqil qərarlar qəbul edən, özünü inamlı, özünü ifadə, liderlik və natiqlik bacarıqlarına, yaradıcı təxəyyülə və tefəkkürə sahib, tədqiqat aparın, ətrafına tənqidi yanaşan bir insan kimi formalaşdırılır.

O, məktəbli yaşlardan tədqiq etməyi öyrənir, buna vərdisdir. Əldə etdiyi yeni biliyi kor-koranə deyil, araşdıraraq qəbul edir, mənimsəyir. Fəal dərslər mərhələlərindən biri də məhz bunun üçün nəzərdə tutulmuşdur: tədqiqatın aparılması. Məşhur amerikalı pedaqoq, filosof John Deveyin də dediyi kimi, təhsil həyata hazırlıq deyil, təhsil həyatın özüdür. Həyatda da tədqiq etmək, araşdırmaq zərurəti yaranır. Araşdırmaqlı, qərarlar qəbul etməli oluruq. Məhz bu mənada şagirdlərdə bu bacarığın təhsilin ilk pillələrindən inkişaf etdirilməsi olduqca əhəmiyyət kəsb edir. Filosof təhsil haqda yazdığı və çoxluq tərəfindən birmənəli qarşılanmayan məşhur "My pedagogic creed" məqaləsində bütün bunları aydınlığı ilə qeyd etmişdir. Hələ zamanında səs-küyə səbəb olmuş bu məqaləyə o, təhsilə yeni yanaşma gətirmiş, özünün bütün bu fəlsəfi düşüncələrini snamaq üçün təcrübə məktəbi yaratmışdır. Məlumat üçün deyim ki, məktəb 8 il fəaliyyət göstərmişdir. Filosofun fik-

rinə, şagirdi həyatın içində öyrətmək, məktəbdə də evdəkindən fərqli olmayan mühit yaratmaq lazımdır. Çünki o ilk ailə, ev mühitini görür və həyata oradan atılır. Məktəbi də məhz ev mühiti halına gətirmək, daha sonra məqsədyönlü və mərhələli şəkildə həyatın digər tərəflərini ona göstərmək lazımdır. O qeyd edir ki, uşağa sadəcə bu gün üçün lazım olan bilik və bacarıqlar verilməlidir. Devey öyrənmənin önəmli qisminin problemin həlli qabiliyyəti olduğunu qeyd edir. Çünki bu, yaradıcı işdir, digərləri kimi kopyalama, hazır bilgilərə əsaslanan deyil. Şəxs problemini özü həll etməlidir. Ancaq bu halda onda hansısa yaradıcı qabiliyyətlər formalaşca bilər.

Filosofun fikirlərindən çıxış edərək demək istəyirəm ki, uşaq məktəbə gəldiyinə görə özünü xoşbəxt hiss etməlidir, məktəb uşağı xoşbəxt edən məkana çevrilməlidir. Məcburi olan heç bir proqram, heç bir standart reallaşdırılmamalıdır. İlk əvvəl uşaqların ehtiyacları, məsələn

oyun, əylənmək, həmyaşdqlarıyla maraqlı zaman keçirmək ehtiyacları ödənməli, daha sonra müəyyən proqramlar tədris olunmalıdır. Məhz bu şəraitdə təhsil alan şagird yaradıcı potensialının fərqişində olacaq və öz təxəyyül imkanlarının sərhədlərini genişləndirəcəkdir. Bunun nəticəsində də əldə etdiyi yaradıcı bacarıqları asanlıqla sərgiləyə biləcəkdir.

Təklif edərdim ki, məsələn, hər gün "Oyun saati" adlı bir fənn tədris olunsun. Şagirdə özündən müəyyən bir oyunun və yaxud əyləncəli bir idman hərəkatının düşünlülməsi tapşırılsın. Yaxud da hansısa sevdiyi mahnını oxumaq, müəyyən musiqi alətinə ifa etmək kimi fəaliyyət reallaşdırılsın. Bu addım onlarda həm ruh yüksəkliyi, öyrənməyə, yeniliyə həvəs yaradar, həm də onları prosese motivasiya edər.

Şagirdlərin tədqiqatçılıq və yaradıcılıq qabiliyyətlərini artırmaq üçün həm də aşağıda qeyd edilən məlum fəaliyyətləri də icra etmək olar.

“İqlimi deyil, özünü dəyiş”

Sifai SƏFƏROVA

Sentyabrın 1-də Koreya Beynəlxalq Əməkdaşlıq Agentliyinin (KOICA) Azərbaycan Nümayəndəliyi və KOICA Azərbaycanlı Məzunlar Assosiasiyasının (KO-AZ) dəstəyi, Təhsil Nazirliyi və Respublika Uşaq-Gənclər İnkişaf Mərkəzinin təşkilatçılığı ilə İqlim dəyişikliyi mövzusunda tədbir keçirilib.

“İqlimi deyil, özünü dəyiş” şüarı ilə keçirilən tədbirin əsas məqsədi BMT-nin 2015-ci ilin sentyabr ayında keçirilən tarixi sammitində dünya liderləri tərəfindən qəbul edilmiş “2030-cu ilədək dayanıqlı inkişaf sahəsində gündəlik”də əks olunan Dayanıqlı İnkişaf Məqsədləri (DİM) fonunda iqlim dəyişikliyi ilə mübarizə aparmaq, ətraf mühitin mühafizəsi, bərabər təhsil və sosial müdafiəni də nəzərdə tutan 17 məqsəd çərçivəsində uşaqların ekoloji biliklərinin artırılması, onlarda ekoloji mədəniyyətin və ətraf mühitin qorunması sahəsində xüsusi bacarıqların formalaşmasından ibarət olub. Təhsil Nazirliyi 1 nömrəli Uşaq-Gənclər İnkişaf Mərkəzinin Təsviri Sənət Qalereyasında keçirilən tədbirdə uşaq evləri və internet məktəblərinin şagirdləri, eyni zamanda mərkəzə üzv olan uşaqlar da iştirak ediblər. İştirakçı uşaqların müxtəlif sosial statuslu seçilməsi valideyn himayəsindən məhrum uşaqların sosial inteqrasiyasına dəstək məqsədi daşıyır. Tədbirə KOICA tərəfindən müxtəlif illərdə Koreyada təlimlərlə cəlb olunmuş dövlət qulluqçuları da qatılıblar.

Qeyd edək ki, tədbirdə KOICA Azərbaycan Nümayəndəliyinin Ölkə üzrə Direktoru Park Kumok, Təhsil Nazirliyi Məktəbdənkənar fəaliyyətin təşkilatçısı Şöbəsinin sektor müdiri Ayla Həsənova, KOICA Azərbaycanlı Məzunlar Assosiasiyasının və Təhsil İşçilərinin Peşəkar İn-

Uşaqlarda ətraf mühitin qorunması sahəsində xüsusi bacarıqlar formalaşdırılır

kişifi İnstitutunun direktoru Vəfa Yaqublu, Respublika Uşaq-Gənclər İnkişaf Mərkəzinin direktoru Firuzə Sultanzadə iqlim dəyişmələri üzrə maarifləndirmə və Azərsu ASC-nin Təchizat şöbəsinin aparıcı məsləhətçisi Nizami Osmanov ətraf mühitin qorunması mövzularında çıxış ediblər. Uşaqlar cizgi filmlərinin personajları ilə yaxından tanış olub, ətraf mühitin qorunması mövzusunda qısa film izləyiblər. Həmçinin uşaqların ətraf mühitin qorunması ideyalarının rəsmə çevrilməsi, eko-çantaların rənglənməsi və ətraf mühitin qorunması mövzusunda face art təşkil olunub.

Sonda dizayn olunmuş eko-çantaların təqdimatı olub. Uşaqlar ətraf mühitin qorunmasını vacibliyini dərk edərək bu istiqamətdə hər kəsin sudan qənaətlə istifadə etməyi, ağac əkməyi və

zərərli tullantılardan uzaq olmağı tövsiyə ediblər.

Diqqətə çatdırılıb ki, hava, su və torpaq canlı orqanizmlərin yaşaması üçün zəruri vasitələrdir. Belə olanda çirklənmiş hava xəstəliyə və hətta, ölümə səbəb ola bilər, ətraf mühitin çirklənməsi bizim planetin təbii gözəlliyini korlayır. Gəlin, ekologiyamızın qaydalarına əməl edək. Hər birimiz bir ağac əkək, təbiəti qoruyaq. Çünki o, bizim sərvcəmiz, məişətimiz, bütövlükdə həyatımızın bir hissəsidir. Bunlara əməl etmək üçün biz özümü dəyişməli, həyata, dünyaya, təbiətə münasibətimizi insanlıq qanunlarının tələblərinə uyğunlaşdırmalı, Tanrının bizə bəxş etdiyi nemətlərdən həyat üçün vacib olan əsas vasitələrdən ağılla istifadə etməliyik.

“AZƏRBAYCAN MÜƏLLİMİ”

Qəzet 1934-cü ildən çıxır

Baş redaktor	Nurəddin Heydərov	538-21-66
Mühasibatlıq		539-67-74
Reklam və elanlar		539-20-77 (tel./faks)

Ünvan: AZ-1100, Bakı şəhəri, Mətbuat prospekti, 529-cu məhəllə 23 M, Mətbuat Evi, 5-ci mərtəbə

Qəzet “Azərbaycan müəllimi”nin kompüter mərkəzində yığılır və “Azərbaycan” nəşriyyatında çap olunur

Qəzet hər həftənin cümə günü çıxır

Bank hesabımız

Azərbaycan Beynəlxalq Bankı 5 saylı “Mətbuat şöbəsi”
Kodu: 805142 VÖEN: 9900001881
M/h: AZ 03 NABZ 013501000000002944
S.W.I.F.T.: IBAZAZ 2X

“Azərbaycan müəllimi” qəzeti redaksiyası
Hesab № AZ80 IBAZ38060019443164986350
VÖEN: 1300397831

Lisensiya № 022327, İndeks: 0003, Tiraj 4474, Sifariş 2637

Məsul nəvbətçi: N.Rəhimov

Yeniyyətə stolüstü tennisçilərimiz İstanbulda uğurla çıxış ediblər

Yeniyyətə stolüstü tennisçilərimizin iştirakı ilə İstanbulda keçirilən “Türk dünyası ulduzlarının stolüstü tennis liqası” başa çatıb.

AZƏRTAC xəbər verir ki, Azərbaycan, Türkiyə, Özbəkistan və Şimali Kiprdən tennisçilərin iştirak etdiyi Liqa oyunlarının sonuncu iki günündə komanda və şəxsi yarışlar keçirilib. Dostluq görüşü və yeniyyətçilərin təcrübə mübadiləsi məqsədi ilə komanda oyunlarında yığmaların tərkibi müxtəlif ölkələrin id-

mançılarından ibarət olub.

Komanda yarışlarında tennisçimiz Emin Məmmədov birinci yeri tutan komandanın tərkibində çıxış edib. Ləman Abdülhəmidova ikinci, Zemfira Mikayılova isə üçüncü olan komandada mübarizə aparıblar.

Qızların şəxsi oyunlarında Zemfira Mikayılova bürünc medal qazanıb. Oğlanların mübarizəsində isə Emin Məmmədov ikinci olub.

Tennisçilərimiz sentyabrın 3-də Vətənə qayıdıblar.

Etibarsız sayılır

Azərbaycan Texniki Universiteti tərəfindən 2017-ci ildə Həmidov Rəyad Həmid oğluna verilmiş A-132603 nömrəli bakalavr diplomu itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Azərbaycan Dövlət Neft və Sənaye Universiteti tərəfindən 2017-ci ildə Şəfəqətova Aysel Ramiz qızına verilmiş A-122723 nömrəli bakalavr diplomu və əlavəsi itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Əli Bayramlı Pedaqoji Texnikumu tərəfindən 2005-ci ildə Piriyyəva Səkinəxanım Fəttah qızına verilmiş BB-II-014341 nömrəli diplom itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universiteti tərəfindən 2006-cı ildə Qafarova (Abdiyeva) Lalə Əli qızına verilmiş B-068636 nömrəli bakalavr diplomu itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Masallı rayon Dığah tam orta məktəbini 2012-ci ildə bitirmiş Zəkiyev Əli İlqar oğluna verilmiş A-154669 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Bakı şəhər Abşeron rayon Ceyrabatan qəsəbə 1 nömrəli tam orta məktəbi 2018-ci ildə bitirmiş Əliyev İsmayıl Zaur oğluna verilmiş E-167598 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Ə.Əliyev adına Sumqayıt Tibb Məktəbi tərəfindən 1985-ci ildə Yusifova Mələhət Əjdər qızına verilmiş 3T-050264 nömrəli diplom itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Quba şəhər 2 nömrəli Təbiət Təmayüllü məktəb-liseyi 2018-ci ildə bitirmiş Ahişov Yusif Kamil oğluna verilmiş E-161226 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Bakı şəhər 16 nömrəli tam orta məktəbi 1992-ci ildə bitirmiş Abdullayev Nemət Əmir oğluna verilmiş A-147467 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Bakı şəhər 229 nömrəli tam orta məktəbi 2006-cı ildə bitirmiş Məlikov Sənan Seyran oğluna verilmiş B-258425 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Naxçıvan Dövlət Universiteti tərəfindən 2015-ci ildə Qasımov İsmayıl Qulu oğluna verilmiş A-074025 nömrəli bakalavr diplomu və diploma əlavəsi itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Şərur rayon Çomaxtur kənd tam orta məktəbini 2001-ci ildə bitirmiş Tahirəva Rəhəbət Əlibar qızına verilmiş A-504861 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Mingəçevir şəhər 17 nömrəli tam orta məktəbin möhürü itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Cəlilabad rayon Uzuntəpə kənd 2 nömrəli tam orta məktəbi 1999-cu ildə bitirmiş Nəsirov Sakit Mirhüseyn oğluna verilmiş A-321682 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

M.Əzizbəyov adına Azərbaycan Neft və Kimya İnstitutu tərəfindən 1977-ci ildə Rəhimov Vadim Karneleviçə verilmiş Γ-1-017626 nömrəli diplom itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Kürdəmir rayon Şüşün kənd tam orta məktəbinin IX sinfini 1985-ci ildə bitirmiş Əzizov Fuad Əziz oğluna verilmiş 031573 nömrəli şəhadətnamə itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Kürdəmir şəhər 1 nömrəli tam orta məktəbi 2010-cu ildə bitirmiş Kərimova Aytən Vəkil qızına verilmiş B-717508 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Bakı Biznes Universiteti tərəfindən 2004-cü ildə Babanlı Fuad Qəzənfər oğluna verilmiş B-022641 nömrəli bakalavr diplomu və əlavəsi itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Azərbaycan Dövlət Neft Akademiyası tərəfindən 2010-cu ildə Hüseynova Aytən Eldar qızına verilmiş B-186202 nömrəli bakalavr diplomu və əlavəsi itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Bakı şəhər 91 nömrəli tam orta məktəbin VIII sinfini 1988-ci ildə bitirmiş Bokov Dmitriy Yuryeviçə verilmiş 201661 nömrəli şəhadətnamə itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Ağsu rayonu Aratkənd kənd tam orta məktəbini 1993-cü ildə bitirmiş Hüseynova Aidə Zülfüqar qızına verilmiş A-095505 nömrəli şəhadətnamə itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Bakı şəhər 26 nömrəli tam orta məktəbi 2004-cü ildə bitirmiş Hüseynov Tural Akif oğluna verilmiş B-015819 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Bakı İdarəetmə və Texnologiya Kolleci tərəfindən 2003-cü ildə Aşırova Rəsimə Cavanşir qızına verilmiş AB-II-094831 nömrəli diplom itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Ordubad rayon Nüsnüs kənd tam orta məktəbini 2008-ci ildə bitirmiş Məmmədova Ləman Oqtay qızına verilmiş B-472877 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Bakı şəhər 146 nömrəli tam orta məktəbi 1994-cü ildə bitirmiş Əkbərov İxtiyar Ələkbər oğluna verilmiş 07 nömrəli attestat əvəzi arayış itdiyi üçün etibarsız sayılır.

4 nömrəli Bakı Peşə Liseyi tərəfindən 2004-cü ildə Əliyeva Aynurə Əlvahid qızına verilmiş AB-076722 nömrəli diplom itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti tərəfindən 2015-ci ildə Səlimova Xədicə Kamran qızına verilmiş tələbə bileti itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Bakı şəhər 258 nömrəli tam orta məktəbi 2015-ci ildə bitirmiş Səfərov İbrahim Səfər oğluna verilmiş A-405550 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Samux şəhər 3 nömrəli tam orta məktəbi 2003-cü ildə bitirmiş Məhərrəmov (Nağıyeva) Nurlana Məmməd qızına verilmiş A-703543 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Bakı şəhər 104 nömrəli tam orta məktəbi 1998-ci ildə bitirmiş Əbilov Balas Ələmət oğluna verilmiş A-222252 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Biləsuvar rayon Nərimankənd kənd tam orta məktəbini 2000-ci ildə bitirmiş Əbilov Ziyəddin Hafis oğluna verilmiş A-412021 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Bakı Yerli Sənaye Texnologiya Texnikumu tərəfindən 1998-ci ildə Piriyyəv Elvin Ərşad oğluna verilmiş AB-II-037653 nömrəli diplom itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Bakı Avrasiya Universiteti tərəfindən 2011-ci ildə Piriyyəv Elnurə Rəşid qızına verilmiş B-228237 nömrəli diplom itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Sumqayıt şəhər 13 nömrəli tam orta məktəbi 2000-ci ildə bitirmiş Əliyev Ceyhun İxtiyar oğluna verilmiş A-491751 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Xaçmaz rayon Yalama kənd tam orta məktəbini 2006-cı ildə bitirmiş Mahmudov Rafael Niyazi oğluna verilmiş B-349280 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Lənkəran rayon Osaküçə kənd tam orta məktəbini 1989-cu ildə bitirmiş Şahpələngov Cəmil Asəf oğluna verilmiş 600008 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Lənkəran rayon Gərmətük kənd tam orta məktəbini 1994-cü ildə bitirmiş Əskərova Ülker Şərafət qızına verilmiş A-110956 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Bakı şəhər 235 nömrəli tam orta məktəbi 1992-ci ildə bitirmiş Komova İnnesa Georgiyevnaya verilmiş A-234059 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Bakı şəhər 13 nömrəli tam orta məktəbin IX sinfini 2018-ci ildə bitirmiş Ağakəşiyev Tural Samir oğluna verilmiş C-179201 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Şamaxı rayon Göylər kənd 2 nömrəli tam orta məktəbi 2004-cü ildə bitirmiş Muradov Murad Bəfalət oğluna verilmiş B-099068 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Daşkəsən şəhər İ.Nəsimi adına tam orta məktəbi 1993-cü ildə bitirmiş Əkbərov Asim Fəxrəddin oğluna verilmiş 214921 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Bakı şəhər 147 nömrəli Humanitar Liseyi 2006-cı ildə bitirmiş Məmmədov Rüfət İlqar oğluna verilmiş B-285599 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Quba rayon Vladimirovka kənd tam orta məktəbini 2008-ci ildə bitirmiş Seyidov Kamran Mincə oğluna verilmiş B-578883 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Bakı Neft-Energetika Kolleci tərəfindən 2011-ci ildə Mətləbli Kənan Razi oğluna verilmiş BB-II-116223 nömrəli diplom itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Gəncə şəhər 10 nömrəli tam orta məktəbi 2001-ci ildə bitirmiş Həsənova Təhminə İsmayıl qızına verilmiş AZ-904038 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Bakı şəhər Məktəb-Lisey Kompleksini 2011-ci ildə bitirmiş Mirzəyeva Səbinə Teymurovnaya verilmiş A-054431 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Yevlax şəhər 8 nömrəli tam orta məktəbin IX sinfini 1993-cü ildə bitirmiş Qurbanov Elsevər Rafiq oğluna verilmiş 084990 nömrəli şəhadətnamə itdiyi üçün etibarsız sayılır.

ALLAH RƏHMƏT ELƏSİN!

132-134 nömrəli təhsil kompleksinin kollektivi Yuliana Rzayevaya qardaş

TAHİR CƏFƏROVUN

vəfatından kədərli xəbərini bildirir və dərin hüznə başsağlığı verir.

Bakı şəhər 18 nömrəli tam orta məktəbin rəhbərliyi və pedaqoji kollektivi məktəbin müəllimləri Təranə və Mehrəban Əzimovalara anaları

NƏCİBƏ XANIMIN

vəfatından kədərli xəbərini bildirir və dərin hüznə başsağlığı verir.

Bakı şəhər 240 nömrəli tam orta məktəbin rəhbərliyi və pedaqoji kollektivi məktəbin ibtidai sinif müəllimi Mehrəban Qulamovaya anası

BƏSİRƏ XANIMIN

vəfatından kədərli xəbərini bildirir və dərin hüznə başsağlığı verir.

Tədqiqat və innovasiyalar nüfuz göstəricisi kimi

Oruc MUSTAFAYEV

Böyük Britaniyanın təhsil xidmətləri sahəsində ixtisaslaşmış "Times Higher Education" (THE) nəşri ilk dəfə olaraq Avrasiya regionu ölkələrinin ən yaxşı ali məktəblərinin reytingini (*Times Higher Education Eurasia Rankings 2018*) tərtib edib. Reytingin nəticələri avqustun 31-də Kazanda keçirilən Dünya təhsil sammitində açıqlanıb. Reytingin təqdimat mərasimində THE-nin aparıcı mütəxəssisi Berbel Ekelmann qeyd edib ki, yeni sıralamanın tərtib olunması gedişində regionun 16 ölkəsindən (Azərbaycan, Əfqanıstan, Belarus, Gürcüstan, İran, Türkiyə, Qazaxıstan, Qırğızıstan, Özbəkistan, Monqolustan, Moldova, Rusiya, Tacikistan, Ukrayna, Özbəkistan, Ermənistan) 74 ali məktəbin fəaliyyəti təhlil olunub. Nəticədə reytingə 6 ölkədən - Rusiya, Türkiyə, İran, Ukrayna, Belarus və Gürcüstandan qlobal reytinglərdə iştirak edən 74 universitet daxil olub. B. Ekelmann həmçinin ildən-ildən ali məktəblərin vəziyyətini müqayisə etməyə imkan verən THE metodologiyasının sabitliyini qeyd edib. Və bildirib ki, son zamanlar Avrasiya innovasiyalar və tədqiqatlar üçün şəbəkə kimi açılır. Reytingin hazırlanmasına ehtiyac bununla əsaslandırılır ki, bu gün Avrasiya məkanının ali məktəbləri fəal

inkışaf edir və dünyanın ən nüfuzlu universitetləri ilə rəqabət aparmağa başlayıb. Bundan başqa, regionun hüdudları daxilində demək olar ki, ali təhsil alan yarım milyard insan yaşayır.

Reytingə daha çox Rusiyadan (27), Türkiyədən (22), İrandan (18) ali məktəblər daxil olub. Onu da bildirək ki, reytingdə təmsil olunan Rusiya ali məktəblərindən 17-si "5-100" layihəsində iştirak edir. Sıralamaya Rusiyanın nüfuzlu ali məktəblərindən olan M.V.Lomonosov adına Moskva Dövlət Universiteti başlıq edir. Avrasiyanın ən yaxşı ali məktəblərinin ilk 10-luğunda Türkiyənin Koç, Sabancı, Bilkent kimi universitetləri də yer alıb. Sıralamada 10-cu yerdə qərarlaşmış Kazan Federal Universiteti (KFU) son illərdə elmi məhsuldarlıq sahəsində ciddi inkışafa nail olub. Ali məktəbin rektoru İlşat Qafurovun sözlərinə görə, KFU son 5 il ərzində Scopus və Web of Science kimi beynəlxalq elmi bazalarında indeksləşən jurnallarda nəşrlərinin sayını 8 dəfə artırıb. Yüksəkreytingli jurnallarda cari ilin birinci və ikinci rüblərində çap olunma səviyyəsi 60, prioritet istiqamətlər üzrə isə 70 faiz artım əldə olunub. Bundan

başqa, Scopus və Web of Science məlumat bazasına bu dövrdə KFU-nun 6 jurnalı daxil olub.

THE-nin "Avrasiya" reytinginin tərtib edilmə metodikası "THE World University Rankings" in ötən ilki dünyanın ən yaxşı ali məktəblərinin ümumdünya reytinginin metodikasına əsaslanmışdır. Reyting indikatorları kimi tədris (təlim mühiti), tədqiqatlar (həcmi, gəlirlər və reputasiya), sitat götürülmə (tədqiqatların təsiri), beynəlxalq qarşılıqlı əlaqə (əməkdaşlar, tələbələr və tədqiqatlar), istehsal fəaliyyətindən gəlirlər (innovasiyalar) çıxış edir. Reytingin nəticələrinə THE-nin son ümumi reytinginin nəticələrinə əsaslandırılmışdır. Reytingin tərtib edilməsi üçün məlumatlar üç mənbədən yığılır: statistik məlumatlar universitetlərdən, Scopus bibliometrik basasından və akademik ekspertlərin sorğusundan. Sorğu üçün respondentlər Scopus-da öz profilinə malik olan tədqiqatçıların arasından təsadüfi qaydada seçilir.

"Avrasiya regionu ölkələrinin aparıcı universitetlərinin yeni reytingində biz beynəlxalq cəmiyyət tərəfindən tanınan effektivlik göstəricilərindən - THE-nin (Times Higher Education

World University Rankings) dünya universitetlərinin ümumi reytinginin qızıl standartlarından, həmçinin bizim son dünya reytingimizdə istifadə etdiyimiz kriteriyalardan istifadə etmişik" - deyərək nəşrin direktoru Filipp Beyt qeyd edib. "Biz universitetlərə imkanları və təhdidləri görməkdə kömək etmək istəyirdik. Bütövlükdə bütün Avrasiya landşaftı daha əhəmiyyətli rol oynamağa başlayır. Bizə bu böyük ərazinin üroyinə baxmaq əhəmiyyətli idi. Bu reytinglə biz həmçinin regionun beynəlxalq və tədqiqat fəaliyyətində nə qədər əhəmiyyət daşdığını göstərmək istəyirdik", - deyərək vurğulayıb. F.Beytin sözlərinə görə, THE reytinglərinin obyektiv və şəffaf olması üçün məlumatlar müxtəlif mənbələrdən toplanır. Xüsusi halda THE-nin qlobal reytingi üçün bütün dünyadan olan universitetlərin (1600 ali məktəb) verdikləri informasiya, reputasiya (bunun üçün 10 mindən çox alimin rəyi soruşulur) və bibliometrik məlumatlar çox əhəmiyyətlidir. Daha ətraflı www.timeshighereducation.com/world-university-rankings/best-universities-eurasia sahifəsindən tanış olmaq olar.

Avrasiya ali məktəblərinin reytingi təqdim olunub

Tutdu-ğu yer	Dünya reytingi	Ali məktəbin adı	Ölkə	Müəllim heyəti	Tədqiqatlar əmsali	Sitat götürülmə əmsali	Sənaye əmsali	Beynəlmilləşmə əmsali
1.	194	Lomonosov Moscow State University	Rusiya	74.2	61.6	15.8	89.0	61.1
2.	251-300	Moscow Institute of Physics and Technology	Rusiya	47.7	41.4	50.0	99.9	51.7
3.	301-350	Tomsk Polytechnic University	Rusiya	29.0	17.7	81.5	69.7	50.9
4.	301-350	Babol Noshirvani University of Technology	İran	24.8	12.2	99.1	56.1	15.5
5.	301-350	Koç University	Türkiyə	25.7	32.1	65.2	84.3	53.8
6.	351-400	Sabancı University	Türkiyə	23.2	35.2	62.1	87.8	46.6
7.	351-400	Higher School of Economics	Rusiya	32.8	28.7	61.6	39.4	40.5
8.	401-500	National Research Nuclear University	Rusiya	32.6	25.5	53.1	99.7	49.5
9.	401-500	Bilkent University	Türkiyə	23.3	20.3	67.1	42.8	55.6
10.	401-500	Kazan Federal University	Rusiya	25.5	16.5	70.9	38.8	30.1
=11.	401-500	Novosibirsk State University	Rusiya	42.9	29.5	34.7	37.9	41.3
=11.	401-500	Saint Petersburg State University	Rusiya	47.3	29.8	31.5	33.1	37.4
13.	401-500	Boğaziçi University	Türkiyə	21.5	21.4	57.3	55.1	47.7
14.	501-600	Tomsk State	Rusiya	36.7	26.5	32.8	63.6	57.1
15.	501-600	ITMO University	Rusiya	26.5	17.8	44.3	67.7	50.3
16.	601-800	Sharif University of Technology	İran	25.5	26.5	36.7	96.4	19.6
17.	601-800	Amirkabir University of Technology	İran	27.4	27.2	35.3	74.4	16.8
18.	601-800	Isfahan University of Technology	İran	21.4	20.5	41.8	84.1	20.1
=19.	601-800	Atılım University	Türkiyə	16.1	7.5	60.0	33.3	34.6
=19.	601-800	Istanbul Technical University	Türkiyə	22.5	24.2	33.5	100.0	25.6
21.	601-800	Iran University of Science and Technology	İran	25.5	24.7	36.3	51.2	15.1
22.	601-800	Middle East Technical University	Türkiyə	28.6	20.6	31.9	61.2	29.4
23.	601-800	Hacettepe University	Türkiyə	28.2	10.7	42.9	33.8	23.6
24.	601-800	University of Tehran	İran	31.1	21.7	28.2	31.7	21.4
25.	601-800	Samara State Aerospace University	Rusiya	33.6	10.4	34.9	51.3	19.4
=26.	601-800	Petersburg Polytechnic University	Rusiya	28.5	14.8	27.3	53.0	48.8
=26.	601-800	Tehran University of Medical Sciences	İran	44.2	14.0	21.4	35.6	17.7
28.	601-800	National University of Science and Technology	Rusiya	22.0	20.1	24.2	60.1	56.3
29.	601-800	University of Tabriz	İran	25.0	14.6	35.2	41.2	16.0
30.	601-800	Gebze Technical University	Türkiyə	19.8	10.4	34.7	33.4	26.6
31.	601-800	K.N.Toosi University of Technology	İran	19.4	18.5	27.0	47.4	16.7
32.	801-1000	Izmir Institute of Technology	Türkiyə	18.8	9.2	32.3	42.4	29.8
=33.	801-1000	Bauman Moscow State Technical University	Rusiya	39.8	16.3	4.6	52.5	20.0
=33.	801-1000	Istanbul University	Türkiyə	26.4	18.1	14.9	52.6	24.4
35.	801-1000	Shiraz University	İran	22.9	20.5	18.4	45.3	16.6

M.V.Lomonosov adına Moskva Dövlət Universiteti

Moskva Fizika-Texniki İnstitutu

Tomsk Polixnik Universiteti

Koç Universiteti

Sabancı Universiteti

36.	801-1000	Shahid Beheshti University	İran	21.8	19.8	19.1	46.7	16.4
=37.	801-1000	Marmara University	Türkiyə	19.4	22.7	16.5	31.7	20.5
=37.	801-1000	University of Economics and Technology	Türkiyə	15.6	10.2	31.1	32.4	26.9
39.	801-1000	Ferdowsi University of Mashhad	İran	22.9	14.7	20.1	35.8	20.2
40.	801-1000	Novosibirsk State Technical University	Rusiya	22.5	10.6	20.6	35.8	30.4
=41.	801-1000	University of Isfahan	İran	24.8	20.2	9.1	41.4	16.1
=41.	801-1000	Yıldız Technical University	Türkiyə	18.7	7.7	26.6	42.6	20.5
43.	801-1000	Erciyes University	Türkiyə	17.0	11.0	21.8	71.2	20.8
44.	801-1000	Belarusian State University	Belarus	21.0	9.9	11.9	43.1	54.8
45.	801-1000	University of Guilan	İran	18.0	10.9	24.4	32.0	14.0
46.	801-1000	National Research Saratov State University	Rusiya	20.6	13.2	13.3	36.3	29.8
47.	801-1000	Akdeniz University	Türkiyə	16.2	15.6	12.3	99.7	18.4
48.	801-1000	Lobachevsky State University of Nizhni Novgorod	Rusiya	24.4	11.0	10.7	41.9	27.3
49.	801-1000	T.Shevchenko National University of Kyiv	Ukrayna	27.3	10.1	7.6	32.5	33.5
50.	801-1000	Southern Federal University	Rusiya	22.4	8.2	14.8	39.2	23.4
51-60.	1001+	Alzhra University	İran	18.0	9.2	14.3	33.3	13.8
51-60.	1001+	Anadolu University	Türkiyə	13.8	9.7	15.5	32.3	15.9
51-60.	1001+	Ankara University	Türkiyə	18.9	8.9	11.4	32.4	20.8
51-60.	1001+	Far Eastern Federal University	Rusiya	21.2	9.6	7.9	36.2	33.8
51-60.	1001+	Gazi University	Türkiyə	18.8	9.1	11.2	36.2	15.7
51-60.	1001+	National Research University of Electronic Technology RUDN University	Rusiya	18.5	14.9	4.1	33.8	23.3
51-60.	1001+	Ural Federal University	Rusiya	21.2	9.5	5.6	35.3	45.1
51-60.	1001+	Kharkiv National University	Ukrayna	22.3	11.9	5.8	38.4	27.8
51-60.	1001+	University of Zanjan	İran	21.3	7.9	3.1	32.0	51.4
51-60.	1001+	University of Tehran	İran	16.2	9.4	15.7	38.3	17.3
61-70.	1001+	Dokuz Eylül University	Türkiyə	16.1	7.6	14.5	32.8	16.9
61-70.	1001+	Tbilisi State University	Gürcüstan	16.2	8.7	2.7	32.2	40.9
61-70.	1001+	Lviv Polytechnic National University	Ukrayna	18.2	7.6	3.7	31.8	25.0
61-70.	1001+	Kyiv Polytechnic Institute	Ukrayna	22.0	8.2	1.9	32.6	18.2
61-70.	1001+	Perm State University	Rusiya	18.0	9.5	3.9	36.7	17.9
61-70.	1001+	Sechenov University	Rusiya	23.4	8.4	0.8	33.8	23.9
61-70.	1001+	Siberian Federal University	Rusiya	19.6	9.0	6.2	35.8	16.0
61-70.	1001+	Voronezh State University	Rusiya	20.8	7.1	1.9	33.2	24.4
61-70.	1001+	Yazd University	İran	14.6	9.9	14.8	0.4	15.5
61-70.	1001+	Yeditepe University	Türkiyə	15.4	8.0	9.7	0.2	23.4
71+	1001+	University of Birjand	İran	15.5	7.6	8.7	32.0	14.6
71+	1001+	Ivan Franko National University of Lviv	Ukrayna	20.2	3.1	3.7	1.4	36.4
71+	1001+	Ondokuz Mayıs University	Türkiyə	16.7	7.3	4.3	33.2	16.8
71+	1001+	Volgograd State Technical University	Rusiya	17.7	6.9	2.0	41.5	17.7